

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Diplomová práce

Výběr slovní zásoby pro výuku AJ na 2. stupni ZŠ

The choice of vocabulary for teaching of English
at lower secondary school level

Vypracoval: Bc. Tomáš Čapek
Vedoucí práce: doc. PhDr. Lucie Betáková, MA, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 8. 7. 2020

Tomáš Čapek

Anotace

Diplomová práce se zabývá vyučovanou slovní zásobou v hodinách anglického jazyka na 2. stupni ZŠ. Teoretická část se věnuje kritériím pro výběr slovní zásoby a výukovými požadavky kladenými prostřednictvím kurikulárních dokumentů.

Praktická část představuje kvantitativní výzkum vedený jednak v šestém, jednak v devátém ročníku ZŠ. V šestém ročníku zjišťuje, s jakými očekáváními vstupují žáci na druhý stupeň ZŠ z hlediska toho, co předpokládají, že se v oblasti slovní zásoby AJ naučí, respektive toho, co by se během školní docházky naučit chtěli. Výzkum v deváté třídě zjišťuje, zda mají žáci na konci povinné školní docházky pocit, že je jimi ovládnutá slovní zásoba užitečná, nakolik dostačuje jejich potřebám, potažmo z jakých okruhů by chtěli svou slovní zásobu rozšířit.

Na základě dat získaných prostřednictvím výzkumu práce zkoumá, zda obsah slovní zásoby učebnicové řady *Project*, používaných na dané ZŠ, odpovídá potřebám žáků.

Klíčová slova

anglický jazyk, slovní zásoba, výuka AJ, učebnice AJ, Project, RVP, ŠVP

Abstract

The diploma thesis focuses on the vocabulary taught in English lessons at lower secondary school level. The theoretical part of the thesis deals with the criteria for choosing particular vocabulary for teaching and the requirements given by the curricular documents.

The practical part introduces a qualitative research conducted in a primary school in the sixth and the ninth grade. In the lower grade it deals with the learners' expectations in terms of the vocabulary they would like to master in the next four years. In the ninth grade the research attempts to find out whether the learners find the vocabulary they learnt useful and sufficient for their needs, respectively the vocabulary they think they miss.

Finally, the thesis evaluates the textbook series *Project* with respect to the data acquired and explains whether it reflects the expectations and wishes of the primary school learners.

Key words

English, vocabulary, English teaching, English textbooks, Project, FEP, SEP

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Lucii Betákové, MA, Ph.D., za odborné vedení, ochotu a cenné rady při zpracování této práce a neméně za vstřícný přístup během celého studia.

Obsah

1 Úvod	8
2 Slovní zásoba	9
3 Kritéria pro výběr slovní zásoby	11
4 Způsoby uspořádání slovní zásoby	17
5 Slovní zásoba v RVP ZV	21
6 ŠVP ZŠ Pohůrecká	23
7 Výzkumná část	24
8 Dotazníkové šetření na ZŠ	25
8.1 Metoda výzkumu na ZŠ	25
8.2 Dotazník pro 6. ročník	25
8.3 Dotazník pro 9. ročník	30
8.4 Shrnutí výsledků dotazníkové šetření	37
9 Porovnání tematických okruhů RVP ZV a dotazníkového šetření	41
10 Učebnicová řada Project	43
10.1 Project 1	44
10.1.1 Lekce 1: Introduction	44
10.1.2 Lekce 2: Friends and family	45
10.1.3 Lekce 3: My World	45
10.1.4 Lekce 4: Time	46
10.1.5 Lekce 5: Places	46
10.1.6 Lekce 6: People	47
10.2 Project 2	48
10.2.1 Introduction	48
10.2.2 Lekce 1: My life	48
10.2.3 Lekce 2: Animals	49
10.2.4 Lekce 3: Holidays	50
10.2.5 Lekce 4: Food	50
10.2.6 Lekce 5: The World	51
10.2.7 Lekce 6: Entertainment	52
10.3 Project 3	52

10.3.1 Introduction	53
10.3.2 Lekce 1: My life	53
10.3.3 Lekce 2: The future	54
10.3.4 Lekce 3: Times and places	55
10.3.5 Lekce 4: Cities	55
10.3.6 Lekce 5: Experience	56
10.3.7 Lekce 6: What's up?	57
10.4 Project 4	58
10.4.1 Introduction	58
10.4.2 Lekce 1: Past and Present	58
10.4.3 Lekce 2: Fame and fortune	59
10.4.4 Lekce 3: Health and safety	60
10.4.5 Lekce 4: Heroes	61
10.4.6 Lekce 5: Our environment	61
10.4.7 Lekce 6: Relationships	62
10.5 Project 5	62
10.5.1 Introduction	63
10.5.2 Lekce 1: Problems	63
10.5.3 Lekce 2: The future	64
10.5.4 Lekce 3: Risks	65
10.5.5 Lekce 4: Can I ask...?	65
10.5.6 Lekce 5: Buying and selling	66
10.5.7 Lekce 5: Protest	67
11 Srovnání analýzy učebnic s okruhy v RVP ZV	68
12 Srovnání analýzy učebnic s dotazníkovým šetřením	71
13 Závěr	75
14 Summary	77
15 Zdroje	79
16 Seznam tabulek a grafů	80
17 Seznam příloh	81

1 Úvod

Slovní zásoba je součástí každého jazyka. Její rozšiřování je tedy nedílnou součástí výuky. Většinu současných žáků na základních školách provází soustavné vyučování anglického jazyka od třetí třídy do ukončení základní školní docházky, zpravidla je zde ovšem neopustí a budou pokračovat během středoškolského vzdělávání, v neposlední řadě se s ní setkají mimo školní prostředí, a to záměrně i nikoliv. Anglický jazyk se stal důležitou součástí našich životů, a dokonce i lidí, kteří nikdy nebyli v anglickém jazyce vzdělávání, se s ním setkávají dennodenně a osvojili si přinejmenším určité lexikální jednotky. Pokud předběhneme a vypůjčíme si odpověď respondenta z dotazníkového šetření uskutečněného v rámci této práce, můžeme se opřít o tvrzení: „*Slovní zásoba je základ každého jazyka, bez ní se nemůžeme domluvit.*“

Tento názor můžeme přijmout jako ten, o který se opírá smysl této práce. Existují ovšem jistá úskalí výuky slovní zásoby. Lexikum jazyka je obsáhlé a navíc v neustálém vývoji. Rozhodně přesahuje pouze slovní zásobu nezbytnou k domluvě. *Oxford English Dictionary* obsahuje ve svých dvaceti svazcích statisíce hesel. Jaká slovní zásoba je tedy tou, kterou náš respondent považuje za základ? Které ze statisíců výrazů jsou důležité? O jakou slovní zásobu mají žáci zájem a s jakou se ve škole skutečně setkají?

Diplomová práce se zabývá těmito otázkami. V první části se věnuje východiskům pro výuku slovní zásoby dle odborné literatury a tématům stanoveným v RVP ZV.

Následně předkládá názory žáků druhého stupně ZŠ na slovní zásobu, kterou se učí v rámci výuky anglického jazyka, získané prostřednictvím dotazníkového šetření.

V poslední části analyzuje učebnicovou řadu využívanou ve výuce, rozebírá obsaženou slovní zásobu a snaží se přiblížit, do jaké míry obsah těchto knih z hlediska slovní zásoby odpovídá potřebám žáků.

2 Slovní zásoba

Slovní zásobou, či lexikonem, se rozumí soubor všech lexémů jazyka. Poznat slovní zásobu v celé její rozmanitosti není v lidských možnostech. Zmínili jsme *Oxford English Dictionary*, pro srovnání nejrozsáhlejší slovník českého jazyka, Příruční slovník jazyka českého, obsahuje asi dvě stě padesát tisíc hesel. Přes obrovský rozsah těchto slovníků nemohou obsáhnout úplně celé lexikum jazyka. V rámci možností jednotlivce je poté nepředstavitelné osvojit si v plné míře slovní zásobu popsanou v podobných slovnících.

Slovní zásoba jednotlivce je tudíž podstatně menší, ačkoliv i zde je velice obtížné pokoušet se o její přesné změření. Nový encyklopedický slovník češtiny¹ uvádí, že „že aktivní slovní zásoba (kterou jedinec užívá v mluvených a psaných projevech) je tvořena zhruba 5 000–10 000 jednotek (v závislosti na věku, mentálních schopnostech, vzdělání, sociálním zařazení apod.)“ Vedle toho uživatel jazyka ovládá pasivní slovní zásobu asi šestkrát rozsáhlejší, tvořenou výrazy, kterým rozumí, ale zpravidla je aktivně nevyužívá.

Zjistit rozsah slovní zásoby jedince je složité, výše uvedené rozpětí je poměrně velké a pokusy o její změření nemohou být v zásadě úplně přesné. Univerzita v Gentu umožňuje na svých stránkách zájemcům otestovat rozsah své slovní zásoby² (využívající americkou angličtinu). Metodika je založena na rychlém testu složeném ze sto výrazů, ze kterých sedmdesát tvoří slova převzatá ze slovníku a zbylých třicet jsou neexistující smyšlená slova (nonwords). Správná identifikace skutečných a falešných slov je převedena na procenta vyjadřující slovní zásobu jedince. Výzkum pracuje se slovníkem čítajícím zhruba šedesát tisíc hesel, procentní podíl se tudíž vypočítává z této hodnoty.

Na základě tohoto výzkumu je na internetových stránkách univerzity³ odhadováno, že rodilý mluvčí ovládá asi čtyřicet tisíc slov. Pro mluvčí angličtiny jako cizího jazyka je situace pochopitelně složitější, na základě výsledků je odhadováno, že středně pokročilý uživatel jazyka zná asi šest tisíc slov, vysoce pokročilý zhruba dvacet tisíc slov.

¹ Dostupné z: czechency.org pod heslem *lexikon*

² Dostupné z: vocabulary.ugent.be/wordtest

³ Dostupné z: vocabulary.ugent.be/wordtest/faq

Podobnou metodiku zmiňují Milton a Alexiou (2009, s. 197-199) při měření postupného vývoje slovní zásoby během pokroku studentů mezi jednotlivými stupni Společného evropského referenčního rámce. Studentům bylo zadáno sto dvacet výrazů, sto skutečných slov a dvacet smyšlených, za správné určení skutečného slova získali padesát bodů, v případě označení smyšleného slova za skutečné jim bylo dvě stě padesát bodů strženo. Studenti tedy mohli dosáhnout maximálně pěti tisíc bodů. Výzkum si nekládl za cíl z výsledku vyvozovat celkovou znalost slovní zásoby anglického jazyka, ale potvrdit zlepšující se jazykovou vybavenost na vyšších úrovních rámce. Bodové hodnocení účastníků na jednotlivých úrovních by mělo odpovídat následující tabulce.

A1	Starters, Movers and Flyers	<1500
A2	Kernel English Test (dnešní A2 Key)	1500-2500
B1	Preliminary English Test (PET)	2750-3250
B2	First Cambridge Certificate (FCE)	3250-3750
C1	Cambridge Advanced English (CAE)	3750-4500
C2	Cambridge Proficiency in English (CPE)	4500-5000

Tabulka 1: Bodová škála testu slovní zásoby (Milton a Alexiou 2009, s. 198 – převzato s úpravami)

Z předcházejících řádků lze vyvozovat, že k základní komunikaci postačí relativně malá slovní zásoba, ale každý další stupeň jazykové úrovně, a tedy i sofistikovanější komunikační situace, kladou značné nároky na osvojení nové slovní zásoby. Rozdíly mezi mluvčími jsou tudíž markantní. Pokročilí mluvčí mohou znát násobky slov oproti začátečníkům, ale i oni by v celkovém počtu mohli zaostávat o tisíce či desetitisíce výrazů oproti rodilým mluvčím.

3 Kritéria pro výběr slovní zásoby

Lexikum, jakožto jedna z rovin jazyka, musí být studenty osvojena, pokud mají nabýt sebemenších komunikačních kompetencí. Úkolem učitele je vést žáky k osvojování nové slovní zásoby. Nicméně, jak jsme vyjasnili v předcházející kapitole, není v lidských silách osvojit si celé lexikum jazyka, což by rovněž postrádalo praktický význam. Z nespočetných lexikálních jednotek se ale stále jedná o stovky výrazů pro základní schopnost komunikace a tisíce až desetitisíce pro pokročilé mluvčí. Zůstává otázkou jak slovní zásobu vybrat a jak ji ve výuce uspořádat.

Přestože má učitel na výuku slovní zásoby zásadní vliv a teoreticky by ji mohl plně kontrolovat, zpravidla se musí pohybovat v širším rámci již stanoveného učiva (McCarthy, 1990, s. 79). To v praxi znamená, že výuka je ve školách podřízena kurikulárním dokumentům (RVP a z něj vycházejícího ŠVP) stanovujícím požadované výstupy a obecně definované učivo. I s těmito dokumenty, kterými se musí řídit, má učitel stále značnou volnost v přípravě výuky a určení jejích konkrétních cílů. Ty se z velké části odvíjí od využívaných materiálů. Mnohé si vyučující může připravit sám, díky čemuž může pracovat podle sebe a zahrnout do nich slovní zásobu dle svého uvážení, další materiály může získat od kolegů, buďto přímo či na internetu skrze sdílené výukové materiály⁴, a po většinu času mu bude k ruce učebnice.

Dle McCarthyho (1990, s. 79-87) by autoři učebnic, stejně jako učitelé, měli při přípravě slovní zásoby do výuky zohlednit následující faktory:

- Frekvence a rozsah (frequency and range)
- Naučitelnost (learnability)
- Potřeby žáků (learner's needs)

Nelze přitom vzít v úvahu pouze jedno z těchto hledisek, naopak se všechna do značné míry překrývají a vzájemně doplňují.

Řídit se frekvencí užívání slov je v mnoha ohledech logické. Pokud je frekvence užívání slova vysoká, žáci se s ním budou pravděpodobně často setkávat (McCarthy 1990, s. 79-80). Jádrem slovní zásoby jedince tvoří ve skutečnosti poměrně málo slov, zatímco většina jí zůstává v pasivní pozici. Porozumění často používaným slovům je

⁴ např. z internetových stránek dumy.cz

tudíž kritické, což platí pro slovní zásobu každého jazyka. Nový encyklopedický slovník⁵ češtiny tvrdí, že „*např. znalost 10 000 nejfrekventovanějších lexémů vystačí na porozumění cca 91 % libovolného textu*“. Carter (1987, s. 166) zmiňuje, že základní slovní zásoba anglického jazyka čítající dva až tři tisíce slov by měla postačit k porozumění asi 80% libovolných textů.

S frekvencí souvisí i rozsah, jedná se v tomto případě o četnost výskytu slov v komunikaci, ale napříč různými typy textů (McCarthy, 1990, s. 84). Platí, že nejfrekventovanější slova jsou zároveň ta s největším rozsahem a nalezneme je ve všech druzích textů.

Coady a Huckin (1997, s. 239) potvrzují nutnost ovládnout základní slovní zásobu (s vysokou frekvencí užívání), neboť její neznalost bude uživateli jazyka působit komplikace ve většině komunikačních situací. Naopak ovládnutí této slovní zásoby nejenže uživatelům zajistí znalost těch nejpoužívanějších slov, ale rovněž jim pomůže v pochopení celkového smyslu při poslechu či čtení. Usnadní tedy další rozvoj slovní zásoby, případně jim pomůže při práci s kontextem a díky tomu si budou moci snáze domyslet význam neznámých slov a zorientovat se i přes některé nedostatky.

McCarthy (1990, s. 80-83) nicméně upozorňuje, že frekvence užívání je sice indikátorem užitečnosti lexikálních jednotek, nelze ji ovšem použít jako jediné hledisko a není možné slovní zásobu jazyka učit na základě pořadí v korpusu či frekvenčním slovníku. Jedním z důvodů je skutečnost, že je přirozené učit se různá slova ve skupinách na základě tematické, významové či formální (například stejné slovo v pozici jiného slovního druhu) příbuznosti, přičemž jejich frekvence se může zásadně lišit. Druhým závažným důvodem je, že první místa ve frekvenci užívání obsazují často slova se slabým lexikálním významem.

1	the	11	for	21	are	31	which	41	do
2	of	12	i	22	have	32	she	42	been
3	and	13	on	23	this	33	we	43	has
4	to	14	you	24	not	34	an	44	their
5	a	15	with	25	but	35	there	45	if
6	in	16	as	26	from	36	n't	46	will
7	that	17	be	27	had	37	were	47	would
8	it	18	he	28	they	38	her	48	what
9	is	19	at	29	his	39	one	49	so
10	was	20	by	30	or	40	all	50	can

Tabulka 2: Položky 1-50 z Britského národního korpusu (vynechána tzv. *nonwords*)

⁵ Dostupné z: czechency.org pod heslem *lexikon*

Krátký pohled do Britského národního korpusu⁶ toto tvrzení potvrzuje. V předcházející tabulce je pro příklad uvedeno prvních padesát položek, obsahuje mimo jiné členy, předložky, spojky, zájmena či pomocná slovesa. Pokud bychom se podívali dále, zjistíme, že prvním podstatným jménem v korpusu je *people* na pozici osmdesát osm. Vybírat pouze na základě frekvence by tudíž vedlo k tomu, že by se student naučil desítky lexikálních jednotek, ale dlouho by nebyl schopen vyjádřit jedinou smysluplnou větu. Lze tedy vyvodit, že výběr slovní zásoby pro postupnou výuku je komplikovanější. Slova s vysokou frekvencí tvoří jistý základ lexikonu, jehož znalost je důležitá pro praktické užívání jazyka, ale studenti si jej budou osvojovat postupně, zatímco do vyučované slovní zásoby promluví další hlediska.

Coady a Huckin (1997, s. 239) kladou důraz na ovládnutí slovní zásoby s vysokou frekvencí užívání, další rozvoj slovní zásoby již ovšem může narazit na rozdílné potřeby studentů. Pokud je jejich záměrem využít jazyk ke čtení novin, budou potřebovat jinou slovní zásobu než ti, kteří jej hodlají použít hlavně k běžným sociálním interakcím, nebo ti, již se učí primárně kvůli pracovním povinnostem.

Jak ovšem pracovat s potřebami žáků/studentů? McCarthy (1990, s. 88) zmiňuje v první řadě intuici učitele (či autora učebnic), který využije své bohatší zkušenosti a pokusí se je sám odhadnout. Mimo to ovšem mohou mít sami studenti jazyka ujasněné své potřeby ohledně osobního rozvoje.

Vlastní potřeby studentů jazyka se budou do velké míry odvíjet od osobních zájmů, situace a samotného důvodu, proč se jazyk rozhodli učit. U žáků základních škol, pro které se anglický jazyk stane povinným předmětem ve třetím ročníku, nelze zřejmě očekávat přesné ucelené představy o tom, jak by měla výuka probíhat či které okruhy slovní zásoby jsou pro ně nejdůležitější. Tím více záleží na práci učitele. Postupem času si žáci budou formovat vlastní názory na výuku, do popředí jejich zájmu se mohou dostat specifická témata na základě jejich zkušeností, potřeb, zájmů apod. Pravděpodobně budou chtít, aby byly ve výuce nějakým způsobem adresovány.

Potřeby žáků jsou důležité také z toho důvodu, že se jedná o motivační faktor. Je přirozené, že vnímání slovní zásoby jako významné či užitečné bude hrát roli u schopnosti osvojit si ji a i jen vynaložit úsilí k tomuto cíli. Vzbudit pocit potřeby je z toho důvodu důležitou součástí práce učitele. Zároveň, pokud se o ní učitel dozví, je

⁶ Dostupné skrze www.sketchengine.eu

žádoucí využít motivace žáků v oblastech výuky, o kterou projeví samostatný zájem (McCarthy, 1990, s. 89).

Žáci se na základních školách poměrně brzy seznámí se slovní zásobou z prostředí školy a školní třídy, konkrétně se jedná o pomůcky, běžné pokyny učitele nebo kupříkladu školní předměty. Téma je žákům blízké a v rámci jejich dosavadních zkušeností zásadní, a to i přesto, že z hlediska celkové frekvence bychom tyto výrazy zřejmě nehledali v prvních několika stech položkách korpusu.

Z toho vyplývá, že frekvence je sice z výše zmíněných hledisek neobjektivnější, nicméně právě z toho důvodu je mnohdy důležitější dát přednost individuálním potřebám, konkrétním situacím a ostatním zmíněným faktorům. McCarthy (1990, s. 90) dodává, že pokud potřeby jednotlivce nekorespondují s potřebami celku, nastává obtížná součásti učitelské práce, tedy snaha reflektovat tyto individuální potřeby ve výuce většího celku, v našem případě třídy. Pokud není možné se jim dostatečně věnovat během výuky, měl by se učitel alespoň pokusit studenty motivovat k osvojení si této slovní zásoby skrze jiné cesty.

Vedle potřeb žáků nicméně frekvence v mnoha případech ustoupí i poslednímu ze zmíněných hledisek, naučitelnosti (learnability). Do jisté míry jsou předpoklady žáků k osvojení slovní zásoby individuální, vyplývající z jejich motivace, zájmů a osobnostních předpokladů, z velké části ovšem můžeme vyvodit objektivní pravidla pro určování složitosti slovní zásoby ve výuce. Zda bude její osvojení jednoduché či naopak obtížné vychází zejména z dosavadních jazykových zkušeností studentů, zejména podobností a rozdílů mezi jejich mateřským (či jiným již osvojeným) jazykem a jazykem vyučovaným.

Pochopení těchto zákonitostí umožní učiteli lépe adresovat různé problémy žáků během výuky, které vycházejí z obtížností osvojení slovní zásoby, a posléze se mohou projevat v různých komunikačních situacích či při práci s texty. Zároveň je žádoucí k tomuto hledisku přihlížet při samotném výběru slovní zásoby, neboť dle obecně didaktických zásad učitelé postupují od jednoduššího ke složitějšímu.

Pro studenty bude jednoduché (či dokonce nebudou muset vynaložit žádné úsilí) pro osvojení výrazů, které se vyskytují i v jejich mateřském jazyce ve stejné nebo jen lehce pozměněné podobě (McCarthy, 1990, s. 87). Může se jednat o internacionalismy, anglická slova přejatá do češtiny či slova příbuzná (v češtině například označení některých rodinných příslušníků, tedy slov vycházejících ze společného indoevropského základu).

Podobnost slov může na druhou stranu působit problémy, pokud se neshodují ve významu. Stávají se poté tzv. *false friends*, tedy slovy, jejichž význam se nám zdá jasný na základě naší zkušenosti, tento předpoklad je nicméně mylný (McCarthy, 1990, s. 86). Může se jednat například o výraz *actually*, který bychom měli tendenci vnímat jako slovo odpovídající českému *aktuálně*. Z významového hlediska jsou problematická i slova s významem, který je pro studenty jazyka obtížně odlišitelný, např. *make* a *do*, a mají tendenci je z tohoto důvodu libovolně zaměňovat. Další obtíží mohou být kulturní odlišnosti, kdy porozumění slovní zásobě je bráněno nedostatkem zkušeností se skutečností, kterou výraz označuje.

Coady Huckin (1997, s. 25-26) se rovněž věnují problematice ve výběru slovní zásoby. Upozorňují, že v jazyce se vyskytuje velký počet lexikálních jednotek, jejichž význam se studentům jazyka může zdát známý či odvoditelný, nicméně podobné pokusy je spleťou, jelikož je může zmátnout podobnost s jiným slovem, neuvědomí si případnou mnohoznačnost, či význam celých lexikálních jednotek neodpovídá částem, ze kterých se skládají. Kupříkladu složenina *shortcomings* by mohla být interpretována jako „krátké návštěvy“, podobným příkladem je slovo *infallible*, které by mohlo být vnímáno jako významová složenina částí *in + fall + ible*, jejíž význam by byl „nemožný spadnout“. Kromě těchto slov se zrádnou strukturou jmenují idiomy jako vysoce problematické vzhledem k nemožnosti je náležitě pochopit jen na základě dílčích částí, paronyma kvůli možnosti záměny a slova mnohovýznamová, kdy znalost jednoho významu slov nejenže nestačí, ale dokonce fixace na známý význam může studenty snadno zmást a vést k úplnému nepochopení kontextu a způsobit větší škodu, než kdyby se s daným slovem do té doby nikdy neseťkali.

Význam nicméně není jedinou oblastí, která může žákům dělat problémy při osvojování nových slov. McCarthy (1990, s. 86) zmiňuje rovněž pravopis a výslovnost. V případě prvního autor zmiňuje jeho složitost i pro rodilé mluvčí (například v oblasti zdvojených souhlásek). Z toho vyplývá, že není nijak překvapivé, pokud ty samé obtíže budou trápit jedince, kteří se angličtině věnují jako cizímu jazyku. Výslovnost je sama o sobě velmi složitou a komplexní záležitostí, žáci mohou mít problémy s přízvukem, výslovností hlásek, které v jejich mateřském jazyce chybí, mohou se špatně orientovat u slov, jejichž výslovnost málo koresponduje s grafickou podobou slova anebo může být složité vyslovit určité shluky hlásek. Z těchto důvodů lze výslovnost považovat za vůbec nejsložitější aspekt při osvojování slovní zásoby a mnozí studenti s ní mohou mít

dlouhodobé problémy, přestože v ostatních ohledech si dané slovo plně osvojili a dokážou s ním bez problémů operovat v psaném textu.

Všechna ze zmíněných hledisek by měla být vzata v potaz při výběru slovní zásoby. Každé z nich v sobě nese důležitý aspekt pro určení, která slovní zásoba je ve výuce vhodná díky její užitečnosti pro žáky, a to jak z hlediska využití, tak také předpokladů k přirozenému a bezproblémovému osvojení. Obojí má poté zásadní vliv na motivaci. Zamyšlení nad těmito faktory učiteli zároveň pomůže uvědomit si úskalí v rozvoji slovní zásoby žáků, která ovlivňují celkový rozvoj komunikačních kompetencí v cizím jazyce.

4 Způsoby uspořádání slovní zásoby

Výběr slovní zásoby dle obecných hledisek z předcházející kapitoly je sice zásadním, ale pouze prvním krokem pro její využití ve výuce. Následuje její uspořádání do praktického rámce, pomocí kterého bude možné slovní zásobu systematicky vyučovat. McCarthy (1990, s. 91-109) se zabývá následujícími čtyřmi klíči, podle kterých lze s lexikem pracovat dál:

- Téma (*topic*)
- Význam (*meaning*)
- Forma (*form*)
- Kontext (*contextual relations*)

Při použití kteréhokoliv z nich platí, že výběr podléhá hlediskům z předcházející kapitoly, neboť bez nich bychom neměli vodítka k určení, která konkrétní slova budou pro žáky užitečná, ať už se je pokusíme rozčlenit dle tématu, významu, formy či použití v kontextu.

Řazení slovní zásoby do tematických celků je poměrně běžné (McCarthy, 1990, s. 91-92). Tento způsob třídí slovní zásobu do celků, které jsou pro žáky přitažlivé, neboť mohou působit motivačně, adresovat jejich potřeby a vycházet z jejich zkušeností. Na druhou stranu při tomto postupu narážíme na celou řadu obtíží. Nestačí nám přemýšlet pouze o důležitosti slovní zásoby, ale i samotných témat. Nabízí se tudíž otázka, zda hlediska pro výběr z předcházející kapitoly můžeme aplikovat i na celé tematické celky při jejich výběru a uspořádání.

McCarthy (1990, s. 91-92) pokračuje možnými problémy při definování tématu a určení konkrétní slovní zásoby, která do něj patří, případně té, která bude odpovídat potřebám žáků, neboť je možné, že jejich představy o tom, co patří pod dané téma, se budou značně odlišovat od materiálu, který učitel připravil. Poslední bod k zamyšlení při použití tématu jako rámce pro slovní zásobu je skutečnost, že takový materiál ve skutečnosti jen málokdy obsahuje slovní zásobu pouze z daného tématu, ale obvykle ve značné míře zasahuje i mimo vymezený rámec. Jedná se o zřejmě nezbytný důsledek toho, že téma je pro roztřídění lexika příliš limitující a slovní zásoba musí být rozvíjena komplexněji, než obvykle umožňuje.

V závislosti na osobních (či žákovských) preferencích, či v případě slovní zásoby, která je k tomu vhodná, můžeme zvolit rozčlenění na základě významových vztahů, jako jsou synonyma, antonyma, hyperonyma, hyponyma aj. McCarthy (1990, s. 95-99) zdůrazňuje, že uspořádání vyučované slovní zásoby dle významu za použití těchto sémantických vztahů je výhodné ze dvou důvodů. Tím prvním je, že umožňuje slovní zásobu poskládat do celků založených na logických významových vztazích, které lze navíc přehledně uspořádat např. do tabulek či myšlenkových map. Druhým pozitivním jevem, který se netýká přímo uspořádání, je skutečnost, že pokud se při výuce slovní zásoby soustředíme na významové vztahy, umožní nám to vyučovat novou slovní zásobu v rámci vyučovaného jazyka bez nutnosti hledání opory v mateřském jazyce či ve skutečnostech z okolního světa. Dovoluje nám tedy použít znalosti cizího jazyka k jejich vlastnímu obohacování.

Význam jako klíčový faktor pro uspořádání vyučovaného lexika nemusí být důležitý jen pro základní rozřazení, ale může být použit ve výuce pokročilých studentů k přesnému pochopení významu. Tento způsob se do jisté míry podobá výuce v kontextu, ačkoliv zde se McCarthy (1990, s. 93-94) zabývá jemnými významovými rozdíly částečných synonym, zatímco u druhého jmenovaného se soustředí na stylové rozdíly.

Carter (1987, s. 171) pro potřeby odlišení významově blízkých slov odkazuje na starší publikace⁷ využívající například tabulky jako je tato:

	affect with wonder	because unexpected	because difficult to believe	so as to cause confusion	so as to leave one helpless to act or think
surprise	+	+			
astonish	+		+		
amaze	+			+	
astound	+				+
flabbergast	+				+

Tabulka 3: Znázornění odlišného významu blízkých slov

Podobný způsob nemusí být vždy nejvhodnější a jeho použití je třeba předem pečlivě zvážit (Carter (1987, 169-73). Přirozeným způsobem si žák totiž osvojí

⁷ Rudska, B. a kol. The Words You Need. London: Macmillan. 1982 ISBN 978-0333278291

obecnější význam slov a až později s rostoucími zkušenostmi vnímá drobnější rozdíly a podobný výklad na něj může vynaložit přílišné nároky. Nicméně se může jednat o způsob, jakým významové rozdíly ve třídě prezentovat a na rozdíly poukázat, případně jakým uspořádat slovní zásobu v případě, že se ve výuce chceme soustředit na synonymní výrazy.

Další způsob uspořádání slovní zásoby je podle formy. V tomto přístupu vytváříme soubor slovní zásoby na principu, jehož smysl vychází z vnitřní struktury slov. V praxi to znamená uspořádání slov do skupin, jelikož jsou odvozena ze společného základu, případně se společnými částmi složenin (McCarthy, 1990, s. 99-101). Výhoda spočívá zejména v názorném představení slovtvorných procesů. Pro žáky z toho vyplyne schopnost rozpoznat tyto procesy v budoucnu, naučit se kupříkladu význam slovtvorných sufixů, čehož mohou využít jako jednu ze strategií při budoucím určování významů neznámých slov.

V předcházející kapitole jsme zmínili problematiku mnohovýznamových slov. I to je jedním z důvodů, proč je připomínána důležitost kontextu. Carter (1987, s. 165-167) podotýká, že názory na širí přikládaného kontextu se mohou lišit – zda stačí slovní spojení, užití slova ve větě, či je výhodnější poskytnout úryvek z delšího textu. I pokud vyřešíme tuto otázku, stále zůstává volba konkrétního užití výrazu v takové situaci, která studentovi skutečně pomůže. Pokud ovšem učitel překoná obtíže s výběrem kontextu, výuka slovní zásoby je podstatně hodnotnější pro přesné pochopení smyslu slov a uvědomění si jejich kolokability.

Vedle pozitivního vlivu pro osvojení daného slova poskytuje kontext i další výhody, pomáhá studentům jazyka navyknout si na práci s textem, což jim v neposlední řadě pomáhá budovat strategie k odvození významu neznámých slov. Poslední jmenované má svůj nezanedbatelný význam, ačkoli se jej zároveň nevyplatí přeceňovat. Coady a Huckin (1997, s. 28-29) sice zdůrazňují, že jejich odhad je pouze orientační a bude se lišit na základě vybraného textu, nicméně usuzují, že kontext poskytuje čtenáři dostatek nápověd pro pochopení významu neznámého slova v necelých dvaceti procentech případů.

Důležitost pochopení slovní zásoby v kontextu McCarthy (1990, s. 102-103) dokládá na praktických příkladech, demonstrujících, že znalost významu a formy nestačí pro správné využití během komunikace. Odborná slovní zásoba se nehodí do

běžného hovoru o počasí stejně, jako neformální pozdravy nepatří do komunikace s učitelem nebo nadřízeným.

Význam slov tedy sám o sobě nestačí k plnému osvojení, pokud není doprovázen i příkladem z kontextu. Vedle výše zmíněných důvodů proč se kontextem zabývat, je výuka lexika dle jeho stylového zabarvení dalším možným způsobem, jak je možné slovní zásobu při výuce rozřadit. Výběr může například obsahovat řadu významově blízkých slov se cvičením znázorňujícím jejich využití v rozdílných situacích (McCarthy, 1990, s. 103).

Všechny zmíněné způsoby, jak slovní zásobu uspořádat, mají ve výuce své zastoupení. Pokud nahlédneme do rozsáhlejších materiálů, jako jsou učebnice, je pravděpodobné, že využije všechny zmíněné postupy⁸, neboť i případě, že je jeden postup preferován, ostatní mohou být vhodné v jiných situacích, či mohou sloužit k výuce doprovodné látky. I Coady a Huckin (1997, s. 240) shrnují, že na různé možnosti prezentace slovní zásoby by nemělo být nahlíženo jako na vzájemně se vylučující alternativy, ale vzájemně se doplňující postupy.

Po zvážení obecných kritérií popsanych v kapitole 3 a navazujících zásad pro uspořádání výuky slovní zásoby nastíněných v této kapitole práce učitele zdaleka nekončí. Stále před ním stojí příprava materiálů, prostřednictvím kterých slovní zásobu skutečně předloží svým žákům, a navazujících, upevňovacích a opakovacích aktivit. To vše způsobem, který bude jasný, přehledný, účinný a pro žáky zároveň motivující.

⁸ Učebnicová řada Project, které se práce věnuje v pozdějších kapitolách, využívá v základu dělení dle témat, v rámci dílčích oddílů a cvičení využívá i ostatní způsoby

5 Slovní zásoba v RVP ZV

Anglický jazyk není povinným předmětem na základních školách. RVP by jej zařadil do vzdělávací oblasti *Jazyk a komunikace*, nicméně jasně stanovený vyučovací předmět je zde pouze Český jazyk a literatura, další předměty spadající pod vzdělávací oblast jsou *Cizí jazyk* a *Další cizí jazyk*. Lze sice předpokládat, že na většině dnešních škol bude předmět *Cizí jazyk* zastávat právě angličtina, není to ale samozřejmost.

RVP ve svém aktuálním znění nedefinuje znalosti žáků týkající se slovní zásoby nijak konkrétně. Cíle výuky angličtiny popisuje prostřednictvím výstupů založených na jazykových dovednostech, tedy schopnostech žáků uplatnit všechny získané znalosti a dovednosti v praktických situacích.

Učivo je spíše jen naznačeno s tím, že musí podléhat rozvoji žáků k uvedeným výstupům. Nicméně, právě slovní zásoba je z jazykových prostředků popsána nejlépe.

RVP ZV (2017, str. 27) ukládá rozvoj slovní zásoby „*dostačující k ústní i písemné komunikaci vztahující se k probíraným tematickým okruhům a komunikačním situacím.*“ I zde tedy platí, že učivo slovní zásoby je podřízené v první řadě tomu, aby ji žáci mohli uplatnit v komunikačních situacích jakožto hlavních výstupech jazyka, ovšem RVP vytyčuje i konkrétní tematické okruhy, objevují se a jsou částečně odvoditelné z popisovaných výstupů, nicméně jsou k dispozici i v přehledném výpisu, konkrétně se jedná o:

- Domov
- Rodina
- Bydlení
- Škola
- Volný čas
- Kultura
- Sport
- Péče o zdraví
- Pocity a nálady
- Stravovací návyky
- Počasí, příroda a město
- Nákupy a móda
- Společnost a její problémy
- Volba povolání
- Moderní technologie a média
- Cestování
- Realie zemí příslušných jazykových oblastí

Jedná se tudíž o celkových šestnáct orientačních tematických okruhů, jež jsou školám uložena v hodinách probírat. Vedle toho je k učivu slovní zásoby přiřazena i práce se slovníkem.

Podobný počet témat je v RVP určen i pro první stupeň základních škol, přičemž celá struktura RVP je v stejná. Některá z témat, zejména těch základních jako *rodina* či *volný čas* apod., se na druhém stupni opakují s cílem znalosti žáků v rámci stejného tématu nadále rozšiřovat, ostatně i ve výuce se témata stále opakují za účelem utvrzení předešlých znalostí a jejich rozšíření o nové poznatky, či v našem případě o nové výrazy.

Nová témata pro žáky druhého stupně se odvíjejí od vyššího věku a z toho plynoucích nových osobních potřeb žáků, jako v případě tématu *volba povolání*, tak i potřeby žáky všeobecně vzdělávat a budovat jejich uvědomění o okolním světě, jako je tomu u tématu *společnost a její problémy*.

Druhý cizí jazyk, jehož pozici angličtina může zastávat, je vyučován až na druhém stupni. Výstupy z něj jsou v RVP stanoveny v podobném rozsahu jako výstupy prvního cizího jazyka na prvním stupni, ovšem s trochu větším důrazem na schopnost číst a psát.

Mimo vlastní vyučovací cíle RVP taktéž odkazuje na Společný evropský referenční rámec pro jazyky, na jehož základě byl vytvořen. V předmětu *Cizí jazyk* je předpokládáno dosažení úrovně A2, v případě *Druhého cizího jazyka* úrovně A1.

6 ŠVP ZŠ Pohůrecká

Při psaní diplomové práce jsme spolupracovali se základní školou Pohůrecká v Českých Budějovicích, kde nám vedení školy umožnilo provést dotazníkové šetření, jímž se budeme blíže zabývat v následujících kapitolách, a také nám poskytlo ŠVP pro AJ.

Vzdělávací plán je pro případné zájemce dostupný k nahlédnutí v kancelářích školy, pro potřeby psaní této práce jsme obdrželi kopii.

V jednoduchosti můžeme celý ŠVP charakterizovat konstatováním, že vychází z učiva obsaženého v učebnicové řadě *Project*, kterou škola pro výuku na druhém stupni používá. Každý ročník ŠVP je zpracován způsobem, že sleduje postup v učebnici, rozpisuje přibližný čas, který by měla skupina strávit v každé lekci, jmenuje průřezová témata objevující se ve výuce a konkrétní aktivity, jimiž je jejich výuka naplněna. Stejným způsobem jsou označeny i mezipředmětové vztahy. Ve značné podrobnosti se věnuje konkrétním komunikačním schopnostem, které žáci v rámci výuky ovládnou, tedy výstupům žáků.

Plán je zpracován do podoby přehledné tabulky, která názorně vyznačuje probíranou lekci učebnice a přibližný čas, který je pro její probrání stanoven, a již zmíněné výstupy, učivo, *mezipředmětové vztahy* a *průřezová témata*, jež se ve výuce objeví – primárně převzaté z obsahu knihy, nicméně učitel má samozřejmě volnost v uvedení vlastních materiálů a aktivit pro podporu výuky.

Každý ročník ŠVP (s výjimkou šestého) je rozdělen do sedmi hlavních částí, tedy úvodního kratšího *introduction* a následujících šesti plnohodnotných lekcí každého *Projectu*. Šestý ročník má pouze šest částí, neboť učebnice v prvním díle neobsahuje úvodní kratší část.

Výstupy se myslí konkrétní komunikační situace a jsou popsány podobným způsobem, jako v RVP, jsou ovšem podstatně početnější a podrobnější.

7 Výzkumná část

Praktická část diplomové práce se zabývá výukou slovní zásoby na druhém stupni základních škol. V první řadě zjišťuje názory a potřeby samotných žáků a žákyň ohledně slovní zásoby v anglickém jazyce. V rámci práce proběhlo výzkumné šetření prostřednictvím dvojice dotazníků prezentovaných žákům v šestých a devátých třídách, díky čemuž jsme mohli posoudit pohled na výuku slovní zásoby těch, kterých se týká nejvíce.

Oba dotazníky jsou si vzájemně podobné, některé otázky se shodují a další jsou jen mírně pozměněny. Mezi žáky obou ročníků jsme zjišťovali vztah k angličtině jako k jazyku i jako vyučovacímu předmětu, názory na dosavadní znalosti v oblasti slovní zásoby a mimoškolní aktivity, které jim v rozvoji v této oblasti pomáhají. Žákům šestých ročníků jsme se ptali, jaké jsou jejich očekávání od výuky na druhém stupni a o jaká slovíčka by chtěli svou slovní zásobu rozšířit. V devátém ročníku žáci hodnotili výuku na druhém stupni a následně jsme se doptávali na okruhy slovní zásoby, které dle jejich názoru ve výuce chyběly, a tudíž by se je v nich budoucnu chtěli zlepšit, buďto na střední škole anebo v rámci mimoškolního vzdělávání.

Následující část výzkumné práce se věnuje učebnicové řadě *Project*, jež se využívá, mimo mnohých dalších, na základní škole Pohůrecká v Českých Budějovicích, kde proběhlo dotazníkové šetření. Jedná se tím pádem o učebnice, se kterými mají žáci zkušenosti a které je provázejí (v případě žáků devátých tříd provázely) školní docházkou na druhém stupni. Učebnice *Project* jsou tudíž zásadním zdrojem slovní zásoby, jež bude, respektive byla, jejich cílem ovládnout, a pro žáky devátých tříd také hlavním zdrojem učiva, na základě kterého mohli v dotazníku reflektovat výuku slovní zásoby na druhém stupni.

Učebnice jsou zkoumány z hlediska obsahu slovní zásoby a výsledky porovnány s názory žáků a žákyň získanými během dotazníkového šetření.

8 Dotazníkové šetření na ZŠ

Výzkumné šetření proběhlo po předchozí dohodě 9. března 2020 na ZŠ Pohůrecká v Českých Budějovicích. Dotazníky byly rozdány ve dvou šestých a dvou devátých třídách. Celkem jsme získali 51 vyplněných dotazníků od žáků šestých ročníků 41 od žáků devátých ročníků.

8.1 Metoda výzkumu na ZŠ

Zvolili jsme kvantitativní výzkum. Naším cílem bylo získat větší počet odpovědí, na jejichž základě bychom si mohli utvořit obecnější představu o názorech žáků. Pro získání dat byla vytvořena dvojice dotazníků, jeden určený žákům šestých tříd, druhý žákům devátých tříd.

V šesté třídě jsme se snažili zjistit, jaká jsou očekávání žáků od rozšiřování slovní zásoby na druhém stupni, tedy v nejbližších letech jejich školní docházky.

U druhé skupiny se otázky soustřeďují na rekapitulaci studia a hodnocení slovní zásoby, kterou během výuky na druhém stupni ovládli. Dále je zjišťováno, jaké okruhy slovní zásoby jim ve výuce chyběly, přestože by je ocenili buďto v zájmu svého budoucího směřování, pro své mimoškolní aktivity či z prostého důvodu, že je považují za užitečné a přínosné.

Odpovědi respondentů budou shrnuty na následujících stránkách, dotazníky jsou vloženy k nahlédnutí v přílohách diplomové práce.

Kvantitativní výzkum jsme zvolili z důvodu, že jsme potřebovali větší objem dat, ale neméně důležité pro nás bylo, abychom získali odpovědi celé skupiny, tj. třídy, v celé své rozmanitosti například z hlediska školního prospěchu, budoucího směřování, ale i oblíbenosti předmětu i školy obecně.

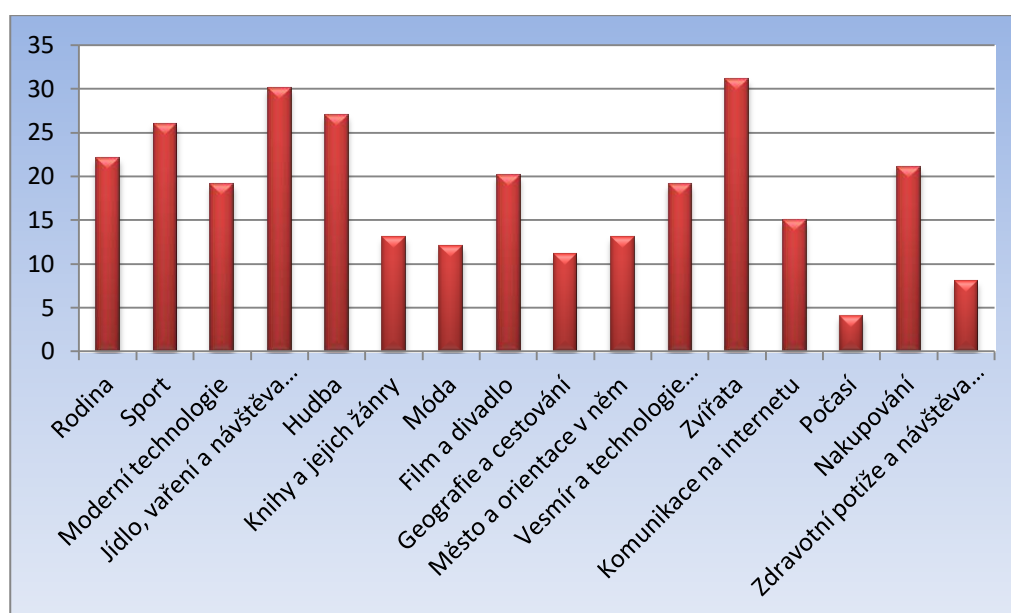
8.2 Dotazník pro 6. ročník

Dotazník pro žáky a žákyně šestých ročníků čítal celkových 11 otázek, z toho tři otázky s připravenými odpověďmi na hodnotové škále, dvě otázky s výběrem možností, jednu otevřenou otázku zpřesňující názor respondenta a pět nedokončených vět, které dávaly respondentům možnost vyjádřit se dle vlastních názorů bez předpřipravených možností.

První otázka zjišťovala oblíbenost předmětu AJ mezi žáky. Téměř polovina (24) žáků zvolila možnost *středně oblíbený*, deset žáků poté vnímá předmět negativně, z toho 7 jako *spíše neoblíbený* a 3 zaškrtnli políčko *neoblíbený*. Na opačné straně škály jsme

zaznamenali 17 odpovědí, 10 pro *spíše oblíbený* a zbývajících 7 pro *oblíbený*. Ačkoliv je oblíbenost předmětu pouze okrajovým tématem našeho dotazníku, lze předpokládat, že do značné míry bude souviset se vztahem k samotné výuce a důležitosti, kterou jí respondenti připisují.

Druhou otázku jsme formulovali takto: „Z následujících témat mi připadají zajímavá (rád/a bych se je naučil/a)“. Žáci zaškrtovali z šestnácti připravených položek. Tato témata jsme vybrali na základě toho, co je obsaženo v učebnicích *Project*. Jedná se tedy o oblasti slovní zásoby, se kterými se žáci v následujících letech v různé míře obsáhlosti skutečně setkají. Odpovědi vkládáme v podobě grafu.

Graf 1: Zajímavá témata pro žáky 6. ročníku

Žáci mohli zaškrtnout libovolné množství políček, validitě našeho výzkumu napomáhá skutečnost, že všichni žáci se skutečně podíleli a zaškrtnuli několik polí, z pochopitelných důvodů se naopak nenašel nikdo, kdo by se rozhodl zaškrtnout všechna pole.

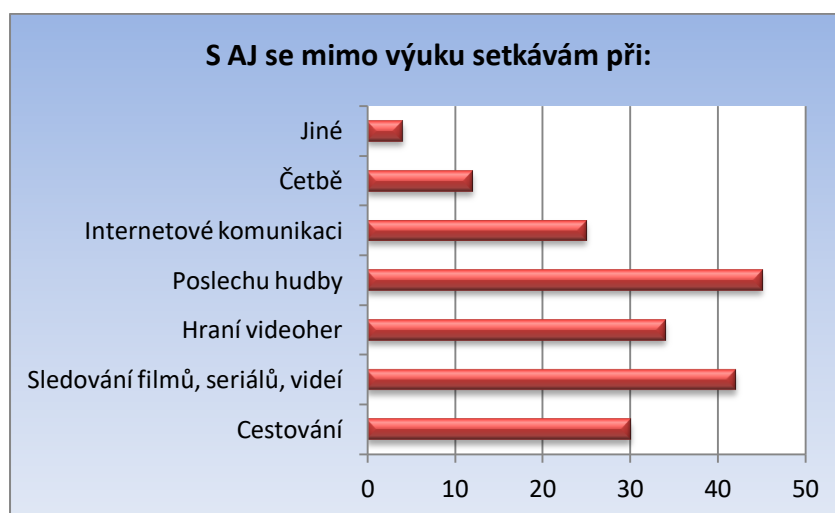
Z grafu je patrné, že nejvíce žáků zvolilo možnost *zvířata*, konkrétně se jednalo o 31 respondentů. Nenašlo se žádné téma, které by na sebe stáhlo pozornost výrazné většiny žáků a pouze 4 (*zvířata; jídlo, vaření a návštěva restaurace; hudba; sport*) zaškrtnula více než polovina.

Na druhou stranu ovšem žádné pole nezůstalo nevyplněné. Nejméně žáků vybralo *počasí*. Označili jej pouze čtyři respondenti, je pro tedy žáky velmi neatraktivní. Poměrně málo (11) žáků zvolilo *geografie a cestování*, což je pozoruhodné vzhledem

k faktu, že *cestování* se opětovně objevovalo v nedokončených větách jako téma, které je pro žáky aktuální a kde si důležitost anglického jazyka dobře uvědomují, což mimochodem platilo jak pro šestou třídu, tak i pro devátou, snad je odradil termín *geografie*.

Další otázka zněla: „*Slovní zásobu, kterou nyní ovládám, hodnotím jako.*“ Respondenti odpovídali poměrně jednotně. 25 ji označilo jako *přiměřenou*, vybrali si tedy prostřední možnost z nabízené škály. 21 mělo pozitivnější názor a zvolilo *spíše rozsáhlou*. Pouze jednotky žáků odpovídaly jinak, 1 žák označil *bohatou*, shodně po dvou odpovědích se objevily možnosti z druhé strany nabízené škály, tedy *spíše malou* a *nedostatečnou*.

Pozitivním zjištěním našeho výzkumu je, že žáci mají s AJ bohaté zkušenosti, které získali i mimo školní vyučování, jak jsme zaznamenali v další otázce s možností výběru většího počtu odpovědí.

Graf 2: Mimoškolní aktivity žáků 6. tříd, při kterých využívají AJ

Přes nízký věk respondentů platí, že všichni angličtinu ve svém volném čase využívají. Všichni respondenti označili nejméně dvě, ve většině případů i více možností. Políčko *Mimo školu se s AJ nesetkávám*, které v dotazníku bylo obsaženo, zůstalo tím pádem nevyplněné.

Poslech hudby byl označen celkem v 45 případech, jedná se tedy o nejtypičtější aktivitu, při které se mládež s AJ setkává. Z nabízených možností se žáci nejméně věnují *četbě*, nicméně stále se jedná o dvanáct respondentů, což je poměrně hodně, když uvážíme nízký věk. Čtyři žáci označili i možnost *Jinde*. Ve dvou případech uvedli *na kroužku* a po jednotlivých odpovědích *doma* a *sport*.

Provázanost anglického jazyka s volnočasovými aktivitami mládeže není překvapující, ale dokládá význam, jaký angličtina má v každodenním životě mládeže. Její důležitost si žáci dobře uvědomují, nové znalosti již v tomto věku prakticky uplatňují, což alespoň částečně jistě odráží v oblíbenosti předmětu zmíněné na předcházejících stránkách, a hlavně s pozitivním názorem na důležitost rozvoje svých jazykových schopností, kterou vyjádřili v následující části dotazníku

Respondenti se jednoznačně vyslovili pro důležitost učení se nové slovní zásobě a při otázce „*Učení se nové slovní zásobě považují z hlediska významu za:*“ nikdo nevybral zápornou možnost. 9 žáků jej považuje za *středně důležité* a zbytek rozdělil své odpovědi shodně na 21 pro *spíše důležité* a 21 dokonce pro *zásadní*. Položka vedle toho obsahovala i doplňující otázku „*Můžete zdůvodnit svůj názor?*“ Žáci v šesté třídě nám jen v omezené míře poskytli zdůvodnění své volby, nicméně vzhledem k rozložení odpovědí na škále lze předpokládat, že se důvody do značné míry shodovaly, i když nebyly přímo popsány. Žáci mnohdy argumentovali důležitostí anglického jazyka jako celku: „*AJ je důležitá, většinou ji potřebujeme například na dovolené, sledování filmů atd.*“ Podobných vyjádření se objevilo více, např.: „*Angličtinou se domluví všude.*“ Žáci, kteří odpověď vztáhli přímo na slovní zásobu, připomínali její důležitost v rámci celého jazyka: „*Jestli neznám různá slova, tak se špatně domluví.*“

Následující část dotazníku tvořila série nedokončených vět. Značná část žáků se snažila odpovídat, díky čemuž jsme získali i z této části dotazníku dostatek odpovědí pro smysluplnou práci s výsledky, nicméně mnozí žáci nedoplňovali všechny věty. Oproti otázkám s připravenými možnostmi nemá žádná z následujících položek dotazníku všech jednapadesát odpovědí.

Na první z nich, „*Chtěl/a bych, aby má slovní zásoba po skončení ZŠ byla*“, všichni respondenti odpovídali ve smyslu kvality nebo kvantity, objevovaly se zejména výrazy *velká; bohatá; dobrá; rozsáhlá* a dokonce *dokonalá*. V menší míře žáci vyjadřovali touhu svou slovní zásobu rozšířit pojmy *lepší*, případně *větší*.

Následující větu jsme zřejmě mohli formulovat o něco lépe, neboť část respondentů se s námi podělila o zdroje, díky kterým se s novou slovní zásobou setkala, nikoliv o konkrétní tematické oblasti slovní zásoby, v jejichž znalostech se zdokonalili. Větu „*Sám/sama jsem se ve volném čase setkal/a s anglickými slovíčky z oblasti:*“ tudíž někteří doplnili výrazy *hraní her; poslech hudby; sledování seriálů; čtení internetových článků*. Tyto odpovědi nám dávají jen částečnou představu o tématech slovní zásoby, která si žáci osvojili. Čtyři žáci odpověděli obecně *všeho/od všeho něco*. Přesto jsme

získali i některé konkrétnější odpovědi. V sedmi případech se objevilo *cestování*. Třikrát byl zmíněn *sport*, z toho jednou navíc s upřesněním *tancování*, další žáci se setkali se slovní zásobu z oblastí *divadla*; *ICT*; *příroda a věci v ní*; *popis míst*; *zvířata*.

Žáci deklarovali poměrně široký záběr koníčků a volnočasových aktivit, v rámci kterých by rádi zdokonalili i svou slovní zásobu v anglickém jazyce, když doplňovali větu „*Kvůli svým zájmům bych se rád/a naučil/a slovíčka z oblasti*“. Nejčastěji se objevovalo *cestování* a *sport*, obojí po sedmi případech. Sport bych často upřesněn, tři respondenti napsali *fotbal* a další jednotlivě *plavání*; *roztleskávačky*; *tenis*. Šest žáků opět použilo variantu slova *všeho*, případně podobně obecné *domluvy*. Třikrát se objevila *hudba*, respektive *hudební nástroje* a dvakrát *jídlo* či *vaření*. Po jednotlivých odpovědích žáci mají zájem o *zvířata*; *knihy*; *filmy*; *počítače* a také poměrně zajímavá odpověď *práce*, bohužel bez bližšího upřesnění.

Z pohledu důležitosti a toho, co by se mělo učit ve škole, se odpovědi žáků do značné míry podobaly předchozím, ale neshodovaly se. I ve větě „*Ve škole bych se chtěl/a setkat se slovíčky z oblasti o kterých si myslím, že jsou důležitá.*“ se šestkrát objevil výraz *všeho* či podobná vyjádření, za zmínku stojí snad *těch nejdůležitějších*, ačkoliv nám respondent neuvedl, která to dle něj jsou. Třikrát se objevila *komunikace* či *základní komunikace*. Nejčastěji zastoupenou (7) kategorií bylo opět *cestování*. Dva žáci vyplnili *jídla* a jeden další variantu *kuchařství*. Dvakrát se také objevila *hudba* a jednotlivě *knih*; *sportu*; *komunikace na internetu*; *vesmíru*; *počítačů*; *internetu*.

Poslední položka dotazníku zjišťovala očekávání žáků v nejbližších letech skrze nedokončenou větu „*Očekávám, že se na druhém stupni naučím nová slovíčka z oblasti*“. Část odpovědí se zde opět opakuje z předcházejících vět, znovu se objevilo obširné *vše/všeho* ve čtyřech případech, podobně jako *cestování* v pěti samostatných odpovědích, plus navíc v obsáhlejší *sportu*, *cestování*, *vesmíru* apod. Sport se následně objevil ve dvou dalších samostatných dokončeních věty. Rovněž po dvou se objevila odpověď *kniha* a *internetu*. Pět žáků odpovědělo výrazem *komunikace* v různých variantách (*komunikace s cizincem*; *každodenní*; *běžná k.*), podobně se vyjádřili i žáci prostřednictvím odpovědí *každodenní/běžné životní situace* či podobné, ale obecnější *životu*. Jednotlivě žáci očekávají slovíčka z oblastí *her*; *techniky*; *kuchařství*.

8.3 Dotazník pro 9. ročník

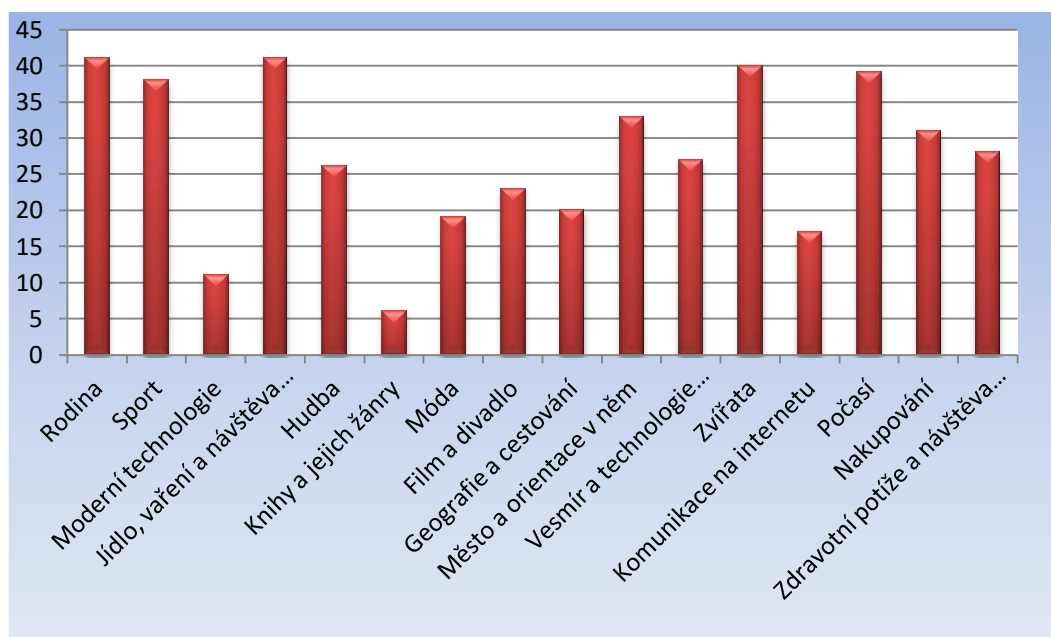
Žákům posledního ročníku ZŠ jsme položili celkem 17 otázek. U šesti otázek volili odpověď položenou na škále, ve dvou případech vybírali ze seznamu připravených položek. Jedna otázka byla otevřená, snažící se zkonkretizovat názor respondenta. Zbývajících osm položek dotazníku tvořily nedokončené věty.

Otázky pro oba dotazníky vycházejí ze stejného základu. V nižším ročníku bylo našim cílem rovněž zjištění pohledu mladších žáků na své dosavadní znalosti a zkušenosti s AJ, a poté nás zajímalo, co se respondenti chtějí naučit během následujících let na základní škole. Ve vyšším ročníku jsme se snažili o získání reflexe výuky na 2. stupni a názorů na vlastní rozvoj. V šesté třídě jsme se dívali do budoucnosti, dotazník pro devátou třídu se naopak ohlíží do minulosti.

V porovnání s odpověďmi získanými v šestých třídách byli žáci jednoznačně pozitivnější při hodnocení oblíbenosti předmětu anglický jazyk a na základě odpovědí můžeme tvrdit, že se jedná o jednoznačně oblíbený předmět. 17 žáků zaškrtnulo možnost *velmi oblíbený*, 8 zvolilo *spíše oblíbený*, možnost *středně oblíbený* se objevila 12krát, pouze 4 žáci odpověděli *spíše neoblíbený* a nikdo z žáků předmět nepovažuje přímo za *neoblíbený*. Aniž by to dotazník vyžadoval, jeden z respondentů připsal poznámku: „záleží ale na učiteli“.

Nemůžeme s jistotou tvrdit, co je příčinou citelného rozdílu ve vnímání AJ mezi ročníky, ani zda se jedná o jev, který bychom zaznamenali u většího vzorku dotazovaných žáků a žákyň. Vliv zde může mít celá řada faktorů, jeden možný důvod by mohl tkvít ve skutečnosti, že mladší respondenti jednoduše ještě nemají tolik zkušeností s AJ, zatímco pro žáky devátých ročníků je angličtina v běžném životě významnější, a tedy ji mají větší tendenci vnímat jako důležitou, a tím pádem k ní mít kladnější vztah.

Následovalo zaškrťování témat slovní zásoby v otázce: „*Během školní docházky jsem se setkal/a s tématy slovní zásoby (označte vše platné.)*“ Žáci vybírali ze stejných témat, ze kterých vybírali žáci šestých tříd, u nichž jsme zjišťovali, která z témat jim připadají zajímavá. Ve vyšším ročníků tento výběr použili pro označení témat, se kterými mají zkušenost.

Graf 3: Témata, se kterými se setkali žáci 9. ročníku

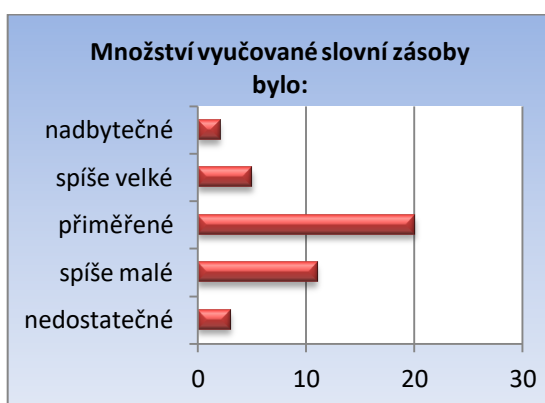
Zjištění u této otázky nás v jistých ohledech překvapila. Jak jsme zmínili v předcházející kapitole, možnosti v otázce jsme připravili na základě témat, která se objevují v učebnicové řadě *Project*, se kterou žáci pracovali.

Pouze dva žáci zaškrtnli všechna políčka. Okruhy slovní zásoby nemají v učebnici stejné zastoupení a nevíme, jak se kterým tématům věnovali vyučující mimo práci s učebnicí, přesto je pozoruhodné, že kupříkladu na položky *Film a divadlo* či *Geografie a cestování*, což jsou významné okruhy slovní zásoby, které se v učebnicové řadě pravidelně opakují, a je jim věnována značná pozornost, si vzpomnělo pouze 23, respektive 20 respondentů. Nicméně, přesto že u těchto konkrétních témat jsme čekali vyšší počet hlasů, můžeme odpovědi respondentů vnímat tak, že odpovídají zastoupení těchto okruhů ve výuce a jejich důležitosti v komunikaci žáků. Základní témata *rodina; sport; zvířata* a *počasí* (poslední jmenované je paradoxně velmi neatraktivní téma, jak jsme zjistili v dotazníku pro mladší žáky) dosahovala plného anebo téměř plného počtu odpovědí, u dalších možností počet zaškrtnutí klesal, možná v závislosti na menší míře jejich obsažení ve výuce.

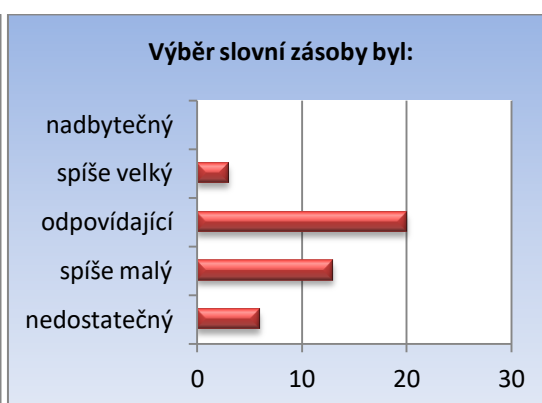
Třetí otázka nám prozradila něco o tom, jak žáci devátých tříd vnímají svou slovní zásobu, či přesněji zda v ní mají mezery narušující jejich schopnost účinně komunikovat. K položce: „*Stává se mi, že se během mluvení v angličtině nedokážu vyjádřit kvůli chybějícímu/zapomenutému slovíčku,*“ většina žáků (22) vybrala střední možnost *čas od času*, 4 s tím mají větší problém a zvolili *poměrně často*, naproti tomu 11 respondentů zaškrtnulo *nepříliš často* a 4 žáci s tím problém zjevně nemají a vybrali

možnost *výjimečně*. Nikdo z žáků nezvolil možnost *často*, která by indikovala, že mají ve slovní zásobě značné mezery.

Následující dvojice otázek se zaměřila na názory žáků ohledně vyučované slovní zásoby během let strávených na 2. stupni ZŠ. První z těchto otázek se zaměřovala na celkové množství vyučované slovní zásoby (*Myslím, že množství vyučované slovní zásoby během na 2. stupni bylo:*), druhá na množství tematických okruhů (*Výběr slovní zásoby (témata, okruhy) vyučovaný na 2. stupni ZŠ byl vzhledem k mým potřebám:*). Výsledky u obou odpovědí byly sice podobné, ale neshodovaly se zcela.

Graf 4: Hodnocení množství vyuč. slovní zásoby

Graf 5: Hodnocení výběru témat slovní zásoby

U otázky zaměřující se na množství vyučovaných okruhů slovní zásoby jsou odpovědi kritičtější ve směru jejich nedostatečného pokrytí a vůbec se neobjevuje názor, že by byl výběr nadbytečný. Naopak se objevuje se u otázky zaměřující na objem vyučované slovní zásoby. Největší část žáků sice vyjádřila spokojenost v obou otázkách, tendence hodnotit výběr tematických okruhů mírně negativně z hlediska nedostatečnosti je ovšem patrná. Zároveň lze vnímat mírnou nespokojenost u některých respondentů s tím, že zřejmě mají pocit, že se některá slovíčka učí zbytečně.

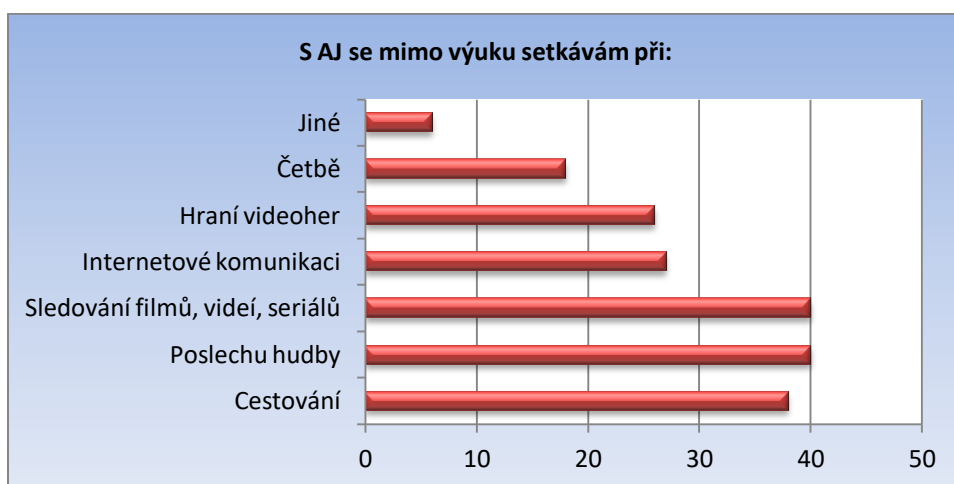
Další otázka byla shodná s tou, která se objevila i v druhém dotazníku. Vlastní slovní zásobu respondenti vnímají spíše kladně, byť u položky: „*Slovní zásobu, kterou ovládám, hodnotím jako:*“ využili celou stupnici. Téměř polovina z nich (19) zvolila střední možnost, tedy *přiměřenou*, 4 zvolili možnost *spíše malou* a 3 další ji hodnotí jako *nedostatečnou*. Více žáků ji však než negativně hodnotí pozitivně, neboť 12 z nich zaškrtnulo políčko *spíše rozsáhlou* a 3 žáci *bohatou*.

Žáci, kteří vlastní slovní zásobu hodnotí jako *bohatou*, jsou zároveň tací, kteří mají předmět AJ více oblibě. Množství vyučované slovní zásoby hodnotili jako *nedostatečné* či *spíše menší*, výběr témat slovní zásoby hodnotili jako *odpovídající*

a v jednom případě jako *spíše menší*. Lze usuzovat, že se jedná o žáky s velkým zájmem o osobní rozvoj v komunikaci v anglickém jazyce.

Žáci, kteří svou slovní zásobu ohodnotili jako *nedostatečnou*, se v dalších odpovědích liší a nelze z nich vyvodit jednotné stanovisko těchto žáků k výuce. V jednom případě respondent hodnotil výběr i objem vyučované slovní zásoby negativně, pravděpodobně vinu za svou nedostatečnou slovní zásobu přisuzoval i nedostatečné intenzitě výuky. Druhý respondent ovšem hodnotil výběr jako *odpovídající* svým potřebám a množství *přiměřené*. Třetí poté označil výběr jako *spíše malý* a množství jako *nadbytečné*.

Žáci se s AJ setkávají i mimo výuku, jak nám vypověděli v další části dotazníku. Stejně jako v nižším ročníku všichni zaškrtnli nejméně dvě políčka, většinou dokonce více, neboť možnosti *cestování*, *poslech hudby* a *sledování filmů/seriálů/videí* označila naprostá většina respondentů.

Graf 6: Mimoškolní aktivity žáků 9. tříd, při kterých využívají AJ

Poměrově je zastoupení všech odpovědí vyšší než v předcházejícím dotazníku. Lze vyvodit, že s přibývajícím věkem rostou i zkušenosti žáků s využitím cizího jazyka.

Možnost „*Mimo školu se s AJ neseťkávám*“ zůstala tudíž opět nikým nevyplněna. Další nabízené varianty rovněž našly značné zastoupení ve volnočasových aktivitách žáků, více než polovina AJ používá při internetové komunikaci (27) a hraní videoher (26). Šest žáků navíc označilo i možnost *Jiné*. Ve dvou případech zmínili *přátele z ciziny*, po jednotlivých odpovědích *nakupování*; *účast na mezinárodních tanečních soutěžích*; *příprava na Cambridge* a *zahraniční soustředění*.

Následoval poslední dotaz s odpověďmi položenými na škále, konkrétně „*Učení se nové slovní zásobě považuji z hlediska významu za:*“, s dodatečným „*Můžete zdůvodnit svůj názor?*“ Jeden žák označil možnost *zbytečné* a bohužel nám tento názor

nezdůvodnil. Nikdo nezvolil možnost *spíše nedůležité*, dva žáci vybrali *středně důležité*. Domnívali jsme se, že například rozvoj technologií a dostupnost elektronických slovníků a překladačů by mohly sloužit jako argumenty pro názor, že učení se slovní zásobě je, či v blízké budoucnosti bude, překonané a zastaralé. S tím jsme se ovšem nesetkali a naprostá většina žáků rozvíjení své slovní zásoby přisuzuje velký význam, když 11 žáků jej považuje za *spíše důležité* a většina žáků (27) dokonce za *zásadní*.

Svůj pozitivní názor zdůvodňovali zejména uplatněním naučené slovní zásoby v osobním životě a komunikaci v cizině, např.: „*Je potřeba mít velkou slovní zásobu, abychom se mohli domluvit, popřípadě popsat slovíčka, která neznám.*“ podobně: „*Slovní zásoba je základ každého jazyka, bez ní se nemůžeme domluvit.*“ Většina respondentů, kteří na otázku odpověděli, vyjadřovala tento názor. Někteří odpověď pojali šířeji a zmiňovali důležitost znalosti anglického či jiného cizího jazyka: „*Angličtinu dnes potřebuji všude – cestování a rozvíjet se a zlepšovat je zásadní.*“ V jednom případě byla také vyjádřena důležitost cizího jazyka v profesním životě: „*Díky jazykům se můžeme dobře uplatnit v budoucím zaměstnání.*“

V následující části nedokončených vět opět nemáme plný počet odpovědí, neboť mnozí žáci zde odpovídali pouze na některé položky dotazníku.

Pro dokončení první neúplné věty „*Slovní zásoba, kterou jsem ovládla, mi připadá:*“ si část respondentů vypůjčila odpověď z předcházející podobně formulované otázky s připravenými možnostmi, i ti ostatní ovšem v naprosté většině odpovídali v duchu hodnocení, pouze jeden respondent ji označil jako *důležitou*. Často (10) se objevovalo *přiměřenou* či *dostatečnou*, případně obsáhleji „*dostatečnou pro moje potřeby*“. Nejčastěji ji žáci ovšem shrnuli výrazem *dobrou*, v menší míře se objevovalo *rozsáhlou* a naopak *malou*, což odpovídá odpovědím v již zmíněné předcházející otázce.

Ve druhé větě „*Výuka slovní zásoby mi připadala:*“ jsme již narazili na větší rozmanitost odpovědí. Část žáků otázku pojala z pohledu obtížnosti ve výuce, dva doplnili *jednoduchá* a tři naopak *těžká* či *složitá*, a objevila se i zlatá střední cesta *středně těžká*. Část žáků použila výrazy jako *důležitá* a *významná*, navázali tedy na předcházející odpověď na škále, kde výuce slovní zásoby prakticky všichni přikládali velkou důležitost. Patnáct respondentů, nejpočetnější skupina, svou odpověď formulovalo na základě kvantity ve výuce, což jsme taktéž již zjišťovali v předcházející části dotazníku. Dva respondenti ji označili jako *dostatečnou*. V jednom případě nám respondent poskytl komplexnější odpověď: *dostačující všeobecně, pokud se chcete bavit detailněji tak méně dostačující*. Zbytek se shodoval v negativním stanovisku a používal

výrazy jako *malá/menší, nedostatečná* či *málo obsažná*. Jeden respondent nám své stanovisko i vysvětlil a napsal *malá – slovíčka, která se učíme moc v konverzaci nevyužijeme*. Další častou odpovědí bylo *dobrá*, alternativně *v pohodě* či dokonce *skvělá*. Ačkoliv je pozitivní hodnocení výuky slovní zásoby velice potěšující, můžeme se pouze domýšlet, jakým způsobem žáci tyto odpovědi zamýšleli, zda z hlediska zábavnosti, užitečnosti, či se tyto názory rovněž vztahovaly k obsahu a zastoupení ve výuce.

Stejně jako v šestém ročníku, i řada starších žáků pochopila větu „*Sám/sama jsem se ve volném čase setkal/a s anglickými slovíčky z oblasti:*“ spíše ve smyslu aktivit, při kterých se s novou slovní zásobou setkala. Objevovaly se tedy odpovědi jako *sledování filmů seriálů; na internetu; poslech hudby; hry* či kombinace uvedených. Podobně se vyskytla odpověď *mé zájmy*, jež nám rovněž o konkrétní slovní zásobě příliš nevypráví. Respondenti, kteří větu pochopili tak, jak jsme doufali, opakovaně zmiňovali *každodenní život*, také podobné *běžné otázky* či *klasická konverzace*. Jednotlivě se objevovaly odpovědi z nejrůznějších zájmových prostředí, např.: *móda; technika; sport; zvířata*, jako i komplikovanější *medicína* a dokonce jedna odpověď zněla *politika, hospodářství a společenská témata*.

Podobně jako druhou nedokončenou větu, i čtvrtou „*V budoucnu bych potřeboval/a rozšířit svou slovní zásobu o:*“ značná část respondentů pojala z pohledu kvantity. Kromě jednoho rezolutního *NE* se 21 žáků shodovalo v tom, že ji budou potřebovat obohatit. 7 žáků volilo mírnější stanovisko a výrazy jako *trochu; málo; pár slovíček* apod. Rovný dvojnásobek zastává názor, že potřeba naučit se nová slovíčka bude výraznější, a volil odpovědi jako *hodně; dost; mnoho*. Část žáků odpovídala konkrétními tématy. Podobně jako v předcházející otázce, i zde se v několika případech objevila potřeba rozšíření základní slovní zásoby vyjádřená jako *běžná/základní slovíčka; klasické pojmy*, také jako *mezilidské konverzace*. Jeden žák zmínil blíže neurčené *fráze*, dále se objevil *sport; hračky a věci ze života dětí; vlastnosti; slovesa; obchodování*. Ve dvou případech žáci zmínili *odborné pojmy*. Aniž se to týká přímo slovní zásoby, jeden respondent dodal *a věty vyskládat ve správném tvaru*.

Široká škála různých odpovědí se objevila u další věty „*Kvůli svým zájmům jsem se doučil/a slovíčka z oblasti:*“. Pět žáků uvedlo *sport*, stejný počet uvedl *hry*. Jelikož nevíme, o jaké hry se jedná, můžeme se pouze domnívat, o jakou konkrétní slovní zásobu se při hraní obohatili. Je možné, že se jednalo o celou řadu tematických oblastí, se kterými se během hraní setkali. Odpověď se spíše podobá v předcházející části

viděnému označení oblasti, ze které se novou slovní zásobu naučili. Také se objevilo podobně neurčité *mých volnočasových aktivit*. Čtyři žáci se vyjádřili v takovém smyslu, že svou slovní zásobu sice rozšiřují, ale nelze to vztáhnout ke konkrétním tématům či je jejich obsah příliš roztržštěný. Volili vyjádření *obecně; od všeho trochu; normální konverzace* a také *různě ale tak nějak hlavně ustálených frází, které se učíme pozdě*. Třikrát bylo zmíněno *jídlo*, dvakrát *pocity* a jednotlivě *cestování; technika; nakupování; knihy* a *móda*.

Podobně pestré názory se objevovaly i ohledně toho, co ve výuce patrně mělo být obsaženo, ale nebylo, jež vyjádřili v doplnění věty „*Ve škole jsem se nesetkal/a se slovíčky z oblasti o kterých si myslím, že jsou důležitá.*“ Opět ve značném zastoupení objevovaly výrazy jako *komunikace, konverzace* anebo *každodenní život*. Zde asi nelze tvrdit, že by se s nimi žáci nesetkali vůbec, ale že by se chtěli v těchto oblastech zdokonalit, jak vyjádřili i v předcházejících dotazech. Dva respondenti zmínili *synonyma*, respektive *více synonym a barvitější popisy, učíme se vždy jen 1 slovo*. Tři žáci opět zmínili *hry* a jeden další *internet*. Dvakrát se objevilo *cestování*, zajímavý je názor *první pomoc* a podobné *zdraví; zdravotní problémy*, jeden žák napsal *medicína*, byť to patrně souvisí se zájmem o budoucí studium a sleduje trochu jinou motivaci než trojice předcházejících. Následovala řada jednotlivých doplnění: *technika; technologie; kultura, rostliny; vztahy; matematika; marketing; investice; podnikání* a pozoruhodné bylo vyjádření *auta, ale to vědět nepotřebuju*.

Můžeme poukázat na skutečnost, že v případě nedokončených vět se nám určité odpovědi stále opakují napříč otázkami. To není překvapivé, koneckonců zájmy žáků a jejich sny o budoucí kariéře spolu úzce souvisí, což se zase odráží v budoucích potřebách. Větu „*Z důvodu svého profesního směřování bych se rád/a naučil/a slovíčka z oblasti:*“ opět řada žáků (7) doplnila vyjádřeními typu *konverzace mezi lidmi; komunikace; základní konverzace* a podobně, jednou ve spojení *psychologie a komunikace*. Po třech se vyskytlo *cestování* a *zdravotnictví/lékařství*. Jednotlivě žáci zmiňovali *obchodování; techniky; podnikání; technologii; společenských témat; sportu; práv* a také zajímavý nápad *slovíčka k možnosti studování v zahraničí*.

Poslední nedokončená věta zněla „*Očekávám, že se na střední škole naučím nová slovíčka z oblastí:*“ Největší část žáků nejmenovala konkrétní téma slovní zásoby, ale přesto vyjádřila touhu svou slovní zásobu rozšířit, volili odpovědi jako *od všeho něco; co jsme se nenaučili zde; všech oblastí, ale více detailněji*. Jeden respondent dodal potřebu zlepšovat se v komunikačních dovednostech obecně: *celkově*

nová slovíčka a naučíme se více mluvit a skládat věty. Podobně se vyjádřil i další respondent, který vůbec neuvedl pole slovní zásoby, ale napsal: *pořád se učíme slovíčka, sou k ničemu když nesložíme větu, co místo tupího učení slovíček konverzovat a mluvit ve větách... :)* (pozn.: přesná citace). Stejně můžeme vnímat i opětovně se vyskytující *konverzace* a *komunikace*; jednou rovněž ve spojení *komunikace a podnikání*. Dvakrát se objevilo *cestování*, byť v jednom případě se jednalo o poměrně sklesle působící konstatování *pravděpodobně nic moc, max cestování*. Jednotliví respondenti zmiňovali: *módy; obchodování; prací; techniky a frázi; sloves a společenských témat.*

8.4 Shrnutí výsledků dotazníkové šetření

Na předcházejících stranách jsme se podrobně zabývali vyplněnými dotazníky. Zpracovali jsme odpovědi 92 respondentů ze čtyř tříd a získali jsme tak značný objem dat pro výzkum i přesto, že v druhé části dotazníku, kde mohli respondenti vlastními slovy vyjádřit své názory, jsme bohužel nikdy neobdrželi odpovědi v kompletním počtu.

Nyní se pokusme na výsledky výzkumu podívat znovu a soustředit se obecnější skutečnosti, které nám na jeho základě vplynuly, a optikou kterých se budeme v následujících částech práce věnovat učebnicové řadě *Project*.

V prvé řadě je nejpatrnějším výsledkem výzkumu skutečnost, že žáci se o anglickém jazyce vyjadřovali převážně pozitivně, což se ukázalo zejména v důležitosti, kterou přikládají nutnosti se zdokonalovat v komunikačních dovednostech. Smysl výuky jistě kladně ovlivňuje i vnímání oblíbenosti předmětu mezi žáky, která je dle výsledků výzkumu vysoká. Zároveň je nutno dodat, že i žáci, kteří hodiny AJ vnímají spíše negativně, se shodují na důležitosti rozvíjet svou slovní zásobu.

Skutečnost, že je angličtina vnímána jako jeden z nejdůležitějších a pro budoucnosti žáků nejužitečnějších předmětů, dokládají i jiné studie. Hrabal a Pavelková (2010, s. 32-33) zmiňují rozsáhlý výzkum, do kterého se zapojilo více než tři tisíce žáků základních škol. Dle výsledků lze anglický jazyk označit za předmět, který mezi žáky na ZŠ vnímám jako ten nejvýznamnější. Na rozdíl od našeho dotazníkového šetření, kde jsme došli k opačnému výsledku, autoři konstatují, že obliba ve vyšších ročnících klesá.

Už pro žáky a žákyně šestých tříd, tedy asi dvanáctileté děti, je angličtina nedílnou součástí života a setkávají se s ní při řadě volnočasových aktivit, přičemž její význam v životě žáků stoupá s přibývajícím věkem. Z výsledků našeho šetření vyplývá, že v dnešní době každý žák základní školy přichází do styku s angličtinou i mimo

výuku. Díky tomu také obohacují svou slovní zásobu. Buďto se ji cíleně doučují pro své zájmy či potřeby a s dalšími slovíčky se setkávají v rámci činností jako je poslech hudby, sledování filmů, hraní videoher apod.

Konkrétní zájmy, a v případě žáků devátého ročníku také plány budoucího profesního směřování, se přirozeně liší mezi jednotlivými respondenty. V případě zájmů se z častějších odpovědí se objevovalo *cestování* společně se *sportem*, který byl často specifikován již značně odlišnými odvětvími. Z tohoto hlediska jsme nezaznamenali nijak zásadní rozdíly mezi žáky devátých a šestých tříd. Dotazník pro vyšší ročník byl obsáhlejší a vzhledem k vyššímu věku zájmy části žáků odpovídaly profesnímu směřování, nicméně můžeme tvrdit, že oblasti slovní zásoby, se kterými se žáci mimo školu setkávají, respektive které se učí, se významně neliší na základě věku. Řada odpovědí se objevovala v obou skupinách a další se odlišovaly spíše než na základě věku kvůli osobním zájmům respondentů.

Obdrželi jsme mnoho unikátních odpovědí týkajících se široké škály profesní slovní zásoby nejrůznějších odvětví, jež jsou budoucími cíli žáků devátých tříd. Některé zde zmíněné oblasti slovní zásoby jsou značně specifické a zcela nad rámec učiva ZŠ. Tyto odpovědi názorně dokládají cílevědomost žáků a jejich vnímání skutečnosti, že ovládnutí anglického jazyka jim v profesním životě poskytne značnou výhodu, pokud od nich nebude přímo vyžadováno.

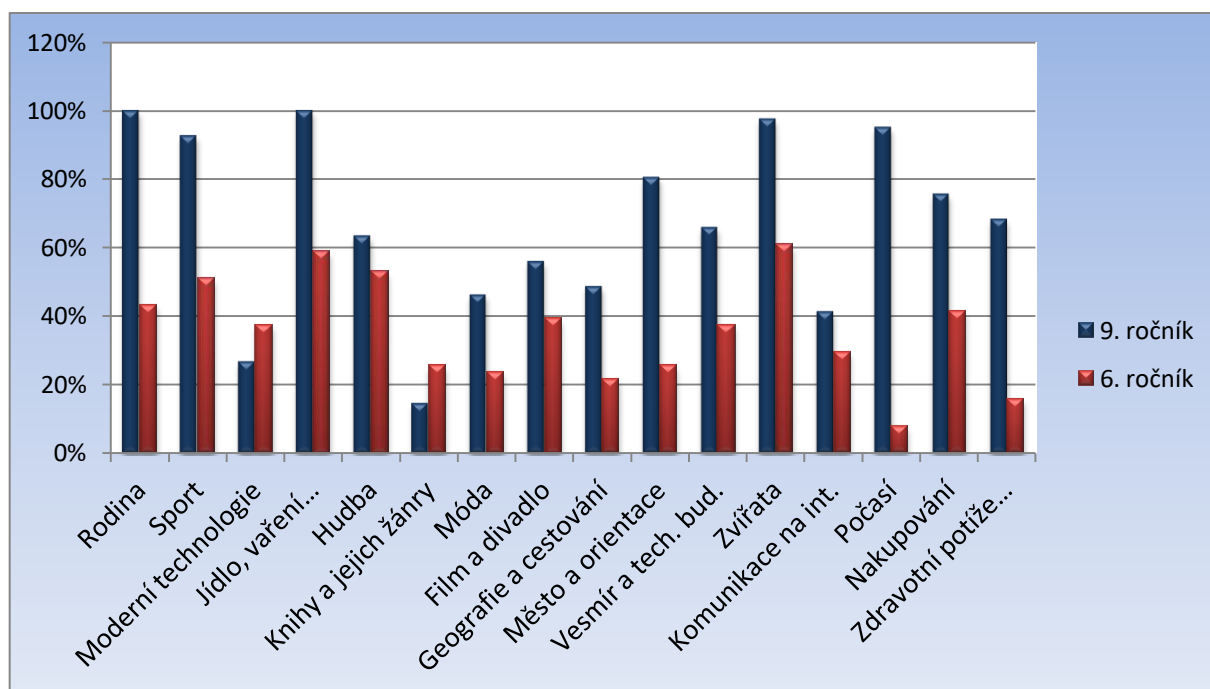
V obou ročnících byl opakovaně vyjadřován zájem na zlepšení slovní zásoby v oblasti *běžné komunikace* (v různých konkrétních variantách). Je možné, že tyto odpovědi se v některých případech vzdalují slovní zásobě a spíše se týkají schopnosti komunikace v anglickém jazyce a celkového návyku mluvit a jazyk aktivně bez váhání používat. Rovněž můžeme odpověď ztotožnit s těmi, které vyjadřovaly touhu rozšířit slovní zásobu o *hodně* (či podobné výrazy). Žáci se chtějí zlepšovat, aniž by cílili na konkrétní témata.

Ačkoliv žáci vyjádřili zájem na rozšiřování své slovní zásoby, není to tím, že by své doposud dosažené znalosti vnímali jako nedostatečné. Naopak své znalosti hodnotí poměrně pozitivně. Žáci devátých tříd odpovídali, že chybějící slovní zásoba pro ně není zásadní překážkou při běžné komunikaci, a většina žáků v obou dotazovaných ročnících vnímá svou doposud dosaženou slovní zásobu jako *přiměřenou* či lepší, jen čtyři žáci v šestých třídách a sedm v devátých třídách umístilo svou odpověď na levou, tedy negativní, stranu nabízené škály.

V dotaznících se objevily odpovědi poukazující na skutečnost, že někteří žáci přiřkládají větší zásluhy na rozvíjení své slovní zásoby vlastní snaze než času strávenému ve školních lavicích. Jelikož jsme v deváté třídě položili otázky na zhodnocení výuky, můžeme se na tento problém podívat i perspektivou celé skupiny respondentů. Když byli žáci devátých tříd dotázáni na množství vyučované slovní zásoby a zastoupených okruhů, nejvíce žáků v obou případech zvolilo stanovisko, že množství i výběr byly *dostačující*. Ovšem zatímco v případě množství slovní zásoby se zbytek odpovědí rozprostřel mezi zbývajících možnosti jen s částečnou převahou kritiky vyučované slovní zásoby jako *nedostačující*, v případě výběru témat je již jasně patrné, že řada žáků by bývala ocenila širší výběr, neboť jen minimum žáků jej označilo za *spíše velký* a naopak počet srovnatelný se spokojenými žáky zvolil jednu z možností vyjadřující nespokojenost s nedostatečným zastoupením témat.

Poslední důležitý bod, který bychom rádi zmínili, se týká výběru témat slovní zásoby, jenž byl prezentován žákům v obou ročnících. Žáci devátých tříd vybírali témata, se kterými se setkali, žáci šestých tříd ze stejného seznamu zaškrtovali ta, která by se rádi naučili. Výsledky nám mohou nabídnout zjednodušený pohled na porovnání atraktivity témat slovní zásoby s jejich zastoupením ve výuce. Jak jsme uvedli již při rozboru vyplněných dotazníků z devátých tříd, žáci se s těmito tématy v nějaké míře téměř jistě museli setkat během školní docházky. Výsledky v deváté třídě tedy vnímáme spíše jako reprezentaci toho, jak byla témata ve výuce zastoupena a do jaké míry utkvěla respondentům v paměti, a tedy si je při psaní dotazníku dokázali rychle vybavit. Pokud tyto odpovědi společně s odpověďmi mladších žáků převedeme na procenta, můžeme data vzájemně porovnat z hlediska toho, jak jsou témata lákavá pro mladší žáky a jak jsou ve výuce poté skutečně zastoupena.

Odpovědi jsme již znázorňovali v přecházejících částech práce, nicméně při vzájemném porovnání lépe vyplyne, že u některých témat je rozdíl mezi zastoupením odpovědí velmi výrazný. Některá témata jsou pro žáky až na výjimky nezajímavá, přesto odpovědi z vyššího ročníku napovídají, že jejich zastoupení je ve výuce značné.

Graf 7: Porovnání skupin respondentů v rámci otázky s výběrem témat

Také stojí za zopakování, že zájem o téma u žáků šestých ročníků nikdy nepřesáhl šedesát procent dotazovaných, zároveň ovšem nezůstala žádná možnost zcela bez odezvy, a konečně pouze ve dvou případech přesáhl zájem šestááků zkušenosti devátááků, ačkoliv pouze dva žáci z devátých tříd označili celkové množství vyučované slovní zásoby jako *nadbytečné*.

9 Porovnání tematických okruhů RVP ZV a dotazníkového šetření

V závěru předcházející kapitoly jsme se při rozboru odpovědí respondentů dotazníkového šetření pozastavili u otázek s výběrem nabízených témat, ze kterých žáci šestých ročníků vybírali ta, která jim připadala zajímavá, a žáci devátých ročníků z nich označovali ta, se kterými se během školní docházky setkali. Při výběru položek v dotazníku jsme se snažili zobecnit slovní zásobu, jež se objevuje v učebnicové řadě *Project*, do větších tematických celků.

Při výběru jsme se tedy neřídili tématy stanovenými RVP pro druhý stupeň ZŠ v rámci prvního cizího jazyka. Nyní se nám naskýtá příležitost obě skupiny – témata v RVZ ZV a v dotazníkovém šetření – vzájemně porovnat předtím, než se budeme *Projectu* věnovat detailněji.

RVP ZV	Dotazník
<ul style="list-style-type: none"> • Domov • Rodina • Bydlení • Škola • Volný čas • Kultura • Sport • Péče o zdraví • Pocity a nálady • Stravovací návyky • Počasí, příroda a město • Nákupy a móda • Společnost a její problémy • Volba povolání • Moderní technologie a média • Cestování • Realie zemí příslušných jazyk. oblastí 	<ul style="list-style-type: none"> • Rodina • Sport • Moderní technologie • Jídlo, vaření a náv. restaurace • Hudba • Knihy a jejich žánry • Móda • Film a divadlo • Geografie a cestování • Město a orientace • Vesmír a tech. budoucnosti • Zvířata • Komunikace na internetu • Počasí • Nakupování • Zdravotní potíže a náv. lékaře

Při vytváření dotazníku jsme do otázky vložili šestnáct možností, nabídli jsme tedy žákům a jednu položku méně, než kolik tematických polí uvádí RVP. Při bližším porovnání obou sloupců si můžeme povšimnout, že mnohá témata jsou shodná, často jsme je pouze vložili do jinak uspořádaných skupin, kupříkladu kategorie v RVP

Počasí, příroda a město je poměrně široká, v našem dotazníku se objevují v jiném uspořádání, *počasí* a *město* jsou samostatné kategorie, *příroda* je zahrnuta v našich tématech *zvířata* a *geografie a cestování*.

RVP nevyžaduje téma týkající se vesmíru a technologií budoucnosti, které jsme v dotazníku měli zahrnuté, jelikož se v případě učebnice *Project* jedná o poměrně oblíbené téma, v jehož rámci probíhá výuka budoucího času.

Naopak v našem dotazníku chybí téma *volba povolání*. Je to velmi aktuální pro žáky vyšších ročníků a v učebnici se rovněž objevuje, přestože jsme ho nepoužili. Obyčejně se totiž neobjevuje jako samostatné téma, ale často v rámci mnohých z těch, která jsme použili (např.: při probírání *Filmu a divadla* se žáci seznamují se slovíčky označující různá povolání vztahující se danému tématu), volba povolání či vysněné povolání a další osobní ambice jsou poté vděčnými tématy ke komunikačním aktivitám napříč nejrůznějšími tématy a cvičeními.

10 Učebnicová řada Project

Základní škola Pohůrecká v Českých Budějovicích pracuje ve výuce s učebnicovou řadou Project nakladatelství Oxford University Press, pod kterou je podepsán Tom Hutchinson. Jedná se o jednu z nejpoužívanějších učebnic angličtiny na českých školách. Řada má pět dílů. To pro dělení na první a druhý stupeň na českých školách není úplně ideální a školy, které chtějí s učebnicemi pracovat, musejí řešit, zda s nimi začnou pracovat od páté třídy, aby měli dostatek času využít celou učebnicovou řadu, či v šesté třídě, což se může jevit jako vhodnější vzhledem k celkové změně, která s nástupem na druhý stupeň pro žáky nastane, nicméně takto pravděpodobně nebude možné využít všech pět učebnic.

Žáci základní školy Pohůrecká s nimi začínají pracovat v šestém ročníku. Dle ŠVP školy je cílem probrat každý rok jednu učebnici, žáci tudíž během školní docházky na druhém stupni pracují s prvním až čtvrtým dílem.

První *Project* vznikl roku 1999, od té doby byl několikrát upraven a inovován. Na škole, kde jsme uskutečnili dotazníkové šetření, během posledních let probíhala průběžná výměna starší 3. za novou 4. edici. Žáci šestých tříd, kteří se výzkumu zúčastnili, budou pracovat pouze s novějšími knihami, zatímco žáci devátých tříd zprvu pracovali se staršími knihami a ve vyšších ročnících dostali učebnice nové. Nové edice se liší úpravou, uspořádáním a částečně i výběrem aktivit a cvičení. Z hlediska toho, co stojí ve středu zájmu naší práce, tedy výběru slovní zásoby, nejsou rozdíly zásadní, byť i zde byly provedeny některé zásahy. Témata lekcí zůstala zpravidla stejná společně s většinou jejich obsahu, byť některé oddíly a v nich obsažené aktivity a texty se mohou lišit. Velkou novinkou čtvrté edice *Projectu* je elektronická podpora doplněná o nové multimediální materiály připravené v jednoduchém a přehledném rozhraní.

Učebnice doplňují pracovní sešity, jež poskytují aktivity a úkoly k procvičení probrané látky z učebnic a další rozšiřující cvičení. Pro vyučovanou slovní zásobu je poměrně důležité, že jejich součástí je slovníček nových výrazů (nebo přinejmenším těch, které by si žáci měli osvojit). Další aktivity a cvičení jsou pro učitele k dispozici online na stránkách nakladatelství Oxford university press⁹.

Učebnice jsou uvedeny krátkou úvodní lekcí, na kterou navazuje šest plnohodnotných. Dle ŠVP školy je září vyhrazeno pro opakování učiva

⁹ adresa: elt.oup.com v části Learning Resource Bank

z předcházejících ročníků a pro úvodní lekci. Poté žáci v každé plnohodnotné lekci stráví zhruba měsíc a půl.

Lekce vždy mají hlavní téma, kterému jsou přizpůsobeny články, aktivity a i slovní zásoba, se kterou se žáci během lekce setkávají. Rozvoj dovedností žáků je vždy komplexní, v rámci učebnice se aktivity a rozvíjené schopnosti různě překrývají, vzájemně se prolínají a navazují na sebe. Při nahlédnutí do obsahu si můžeme povšimnout, že autor rozvíjené jazykové dovednosti žáků přehledně rozdělil do kategorií *grammar; vocabulary and pronunciation; communication and skills*. Lekce obsahují i rozšiřující učivo, texty o kulturních souvislostech a doplňující aktivity na konci každé kapitoly v oddílech zvaných *Culture; English across the curriculum*. Úplný závěr lekcí obsahuje jednu stranu věnovanou opakování toho nejdůležitějšího z celé lekce (*Revision*) a nakonec oddíl *Your Project*, kde žáci mohou využít nabyté znalosti při zpracování různých kreativních úkolů a pěstovat dovednost psaní.

10.1 Project 1¹⁰

Oranžový *Project 1* je pro žáky v šestém ročníku jednou z novinek výuky na druhém stupni. Jakožto první kniha ze série je uzpůsobena mladším žákům, v úvodu je seznamuje se skupinou dětí včetně komiksových hrdinů Millie a Mickyho. Ti všichni slouží jako průvodci napříč učebnicí.

Pro první knihu v sérii neplatí, že by obsahovala úvodní kratší část. Zde se v případě *introduction* jedná o plnohodnotnou lekci číslo 1.

10.1.1 Lekce 1: Introduction

Úvod učebnice s žáky procvičuje nejzákladnější fráze v rámci představování, objevuje se seznamování, pozdravy, rozloučení apod. Následující stránky žáky zavedou do *školní třídy*, kde se objevuje slovní zásoba vztahující se k jejímu popisu, tedy předmětů, které se ve škole objevují a lidé je používají, a také základních povelů, které budou žáci v hodinách často slyšet.

Následující část úvodu se zaměřuje na *číslovky* do sta, žáci se naučí počítat a nadiktovat telefonní čísla.

Po číslech přijde řada na *písmena*. Žáci ovládnou abecedu mimo jiné díky nestárnoucímu evergreenu *ABC*, poté se žáci učí rozdíl mezi jednotným a množným číslem a frází *there is/are*, přičemž se v knize objevují další slovíčka z popisu *domácnosti a každodenního života*.

¹⁰ HUTCHINSON aj. Project 1. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-5-0.

Culture navazuje na úvodní téma seznamování, zde je o něco rozšířenější skrze rozsáhlejší medailonky několika dětí.

Poslední část lekce se vrací k číslům, Žáci se učí početní operace a kniha představuje další užití *čísels* při uvádění vzdáleností, lehce je zde naznačeno téma *cestování*.

10.1.2 Lekce 2: Friends and family

Žáci se učí názvy měst a států. Prakticky má téma blízko k *cestování*, byť navazující cvičení jsou zpracovány způsobem, který více navazuje na představování z úvodní lekce, a žáci se učí, jak rozšířit informace, které o sobě mohou podat. Vedle původu také věk.

Následuje část pojmenovaná *Family*, kde se objevuje slovní zásoba *příbuzenských vztahů* a *přivlastňovacích zájmen*.

První seznámení s komiksem o dvojici Mickey a Millie se soustřeďuje na tvoření otázek, ze slovní zásoby se opakuje seznamování a podávání základních informací o lidech a místech.

Oddíl D přidává ke slovní zásobě žáků *dny v týdnu*, načež procvičuje veškerou novou látku druhé lekce.

V části *Culture* se žáci dozvídají anglické reálie, v krátkých medailoncích je jim představeno několik známých londýnských míst a naučí se, jak se zapisují britské adresy. Na téma *cestování* se navazuje i v poslední části, které žáky seznamuje s různými *geografickými názvy*. Soustřeďuje se na světadíly, ale objevují se i názvy pohoří, pouští, oceánů a řek.

10.1.3 Lekce 3: My world

První oddíl lekce je pojmenován *I've got a computer*. Jak název napovídá, slovní zásoba zde obsažená se soustřeďuje na *předměty z každodenního života* s důrazem na elektroniku.

Další část obsahuje *přídavná jména* v několika protikladných dvojicích (good x bad; thick x thin aj.) a *barvy*. V menší míře se zde objevují další nová slovíčka z různých oblastí, například *volnočasových aktivit*, *oblečení* a dalších *předmětů v domácnosti*.

Oddíl C obohatí rozhovory žáků o to, co vlastní nebo nevlastní, a o možnost povídat si o domácích mazlíčcích, novou slovní zásobou jsou *zvířata*.

Poté se žáci přenesou z domácností opět do škol a v další části se seznámí s názvy *školních předmětů*. Na téma *škola* navazuje i oddíl *Culture*, který žákům přiblíží školství v Anglii a Walesu.

Část *English Across the Curriculum* uvádí novou slovní zásobu *části těla*, již žáci využijí při aktivitách věnujícím se popisu lidí i zvířat. Tato cvičení jsou poté rovněž využita k opakování dříve probraných přídavných jmen.

10.1.4 Lekce 4: Time

Lekce se zabývá časem a způsoby jeho trávení. Jako první se žáci učí určit čas na hodinách. Současně s tím se objevuje i řada způsobů trávení *volného času*, na což ve větší podrobnosti s dalším přidělem nových slovíček oddíl C. Je zde zmíněna řada koníčků, z hlediska témat slovní zásoby lze vyčlenit různé druhy *sportu*, které zastupují podstatnou část nových slovíček. Vedle nich je zde také zmíněna řada *hudebních nástrojů*.

Mezi to se do oddílu B vklíní cvičení o denním rozvrhu, kde se vyskytují slovesa vyjadřující nejrůznější *běžné denní aktivity*.

Mickey a Millie učí žáky tvořit otázky a použijí k tomu další nové *sporty*, ve stejném duchu pokračuje i část *Culture*, která navazuje na předcházející komiks, seznamuje žáky s novými *sportovními aktivitami* a vysvětluje, které jsou oblíbené v Británii a v Americe, načež popisuje hodiny tělesné výchovy v Británii.

Druhá část kulturní vložky je skrze *English Across the Curriculum* zasvěcena *hudbě*. Žákům jsou uvedeny další hudební nástroje a jejich základní dělení na strunné, dechové a bicí.

10.1.5 Lekce 5: Places

Prvním z nadepsaných míst, na které jsou žáci přivedeni, je pokoj jejich možného vrstevníka. Žáci se tím pádem naučí pojmenovat *nábytek* a další *zařízení pokoje*. Aby byli schopni pokoj popsat, je rozvíjena znalost *předložek*.

Po zvládnutí dětského pokoje se žáci přesunou k popisu celé *domácnosti*, naučí se názvy pokojů, pojmenovat další druhy nábytku a zařízení v místnostech jako je kuchyně, koupelna či obývací pokoj.

Jelikož se nyní již žáci orientují v domě, učebnice je v oddíle C vezme ven do *města*. Jsou seznámeni s veřejnými budovami a dalšími důležitými místy. I zde se opakuje užití předložek, nyní již v rámci orientace ve městě.

Následující komiks a doplňující aktivita ve formě deskové hry slouží k vysvětlení slovesa *can*, objevuje se zde i trochu nové slovní zásoby z oblasti různých *lidských činností a stavů*.

Culture navazuje na téma *město* a zavede žáky do Tunbridge Wells. Jsou zde převážně využita slovíčka z předcházejících částí lekce a článek tedy slouží hlavně jako opakování, ale přece trochu rozšiřuje slovní zásobu o *popis míst a cestování*.

Poslední část lekce tentokrát uvádí mezipředmětový vztah s dějepisem, a přibližuje žákům historii zakládání *měst*, k čemuž se vztahuje i několik nových slovíček.

10.1.6 Lekce 6: People

Na úvod žáci rozšíří své znalosti o řadu nových přídavných a podstatných jmen, které se vztahují k *popisu lidí*. Přídavná jména se týkají hlavně k popisu postavy a účesu, z podstatných jmen se objevují slovíčka z každodenního života, která jsou ovšem při popisu lidí nápadná, jako například *glasses* apod. Vedle toho se zde objevuje několik příslovcí pro přesnější popis.

V dalším oddíle se žáci učí tvořit průběhový čas, využita je zde slovní zásoba z předcházejících lekcí, co platí i pro část C věnující se porovnání průběhového a prostého přítomného času, kde se objeví pouze několik nových slovíček hodících se k *popisu lidí a zvířat (fur, smart)*.

Nová slovíčka se ve významnější míře objevují v části D, kde se žáci na úvod naučí pojmenovat mnoho druhů *oblečení*. V následující části je téma *móda* spjato s *nakupováním* v poslechovém cvičení zasazeném do situace, kdy si dívka v obchodě vybírá nové oblečení.

Téma *oblečení* pokračuje v oddíle D v komiksovém zpracování pohádky o nahém králi.

Culture se v poslední lekci opět lehce dotýká tématu cestování skrze medailonky mladých lidí žijících v Británii, ovšem se zahraničními kořeny. Pro žáky zde budou nová *označení jazyků* a zřejmě také různá *příslovce (luckily, always, usually apod.)*

Závěrečný oddíl (pokud nepočítáme opakování a případný žakovský projekt) se zabývá popisem obrazu. Žákům je představeno Nedělní odpoledne, zachycení pařížského parku z 19. století. Žáci zde mají možnost zopakovat a rozšířit slovní zásobu z oblastí *oblečení a volnočasových aktivit*.

10.2 Project 2¹¹

Druhá kniha ze série s výrazně červenými deskami pokračuje v zavedených pořádcích prvního dílu s tím, že nyní šestící lekcí již předchází krátké *introduction*. Vrací se i kreslené postavičky Mickey a Millie.

Žáci rozšíří svou slovní zásobu o slovíčka z úplně nových oblastí, či ji podstatně rozšíří u již známých témat. Obecně můžeme říci, že obdobně jako v prvním díle se slovní zásoba orientuje na konkrétní a dobře uchopitelná témata. Abstraktnější témata se pojí až se třetím dílem a složitějšími gramatickými strukturami.

10.2.1 Introduction

Úvodní část knihy do sebe skloubila opakování stěžejní látky předcházející knihy a seznámení s charaktery, včetně navráťivší se dvojice Mickey a Millie.

Z hlediska slovní zásoby je zde prostřednictvím různých cvičení zopakováno to hlavní z prvního *Projectu*, především sporty a hudební nástroje, následně poté popis ulice, který žáky navádí k využití většiny slovní zásoby první knihy, vedle budov také oblečení, čísel, barev.

Stejným způsobem, tedy popisem obrázku, je žákům osvěžena i zbývající slovní zásoba z prostředí školy a školních/kancelářských pomůcek.

10.2.2 Lekce 1: My life

Lekce, pod jejímž názvem by člověk čekal zaměření na běžný každodenní život, začíná tak trochu nečekaně výukou *řadových číslovek*. Nejsou tam ovšem vloženy náhodou, uspořádání a další postup v lekci je notně využije. Vzápětí se vyskytují v poměrně rozsáhlém medailonku o *každodenních aktivitách* chlapce Henryho, hlavního průvodce lekce. V popisu jeho dne a rovněž v následných cvičeních se vyskytuje řada další slovní zásoby, důraz je zde kladen na *čas, vyučovací předměty, dny v týdnu* a různé *volnočasové aktivity*, ačkoliv z velké části se jedná o další opakování z prvního *Projectu*.

V oddíle B se žáci naučí *měsíce* a v návaznosti na řadové číslovky říci *datum*. V této části se také vyskytuje popis narozenin obsahující některá nová slovíčka vztahující se k *oslavám*.

V části C na žáky čeká první komiks Mickeyho a Millie v druhém díle *Projectu*. I tentokrát je tato část zaměřena na gramatiku, zmiňuje se zde ovšem řada amerických svátků a komiks tedy rozšiřuje povědomí a slovní zásobu o *kulturních reáliích*.

¹¹ HUTCHINSON aj. Project 2. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-6-7.

Na dalších stranách žáci rozšíří svou slovní zásobu o různé *domácí práce* v kombinaci s *časovými příslovci*. Poté je společně využívají v řadě aktivit vztahujících se k připraveným cvičením i k volnému popisu vlastních povinností.

Culture navazuje na v krátkosti zmíněné významné dny a přiblíží žákům prázdniny a některé svátky v Británii, objevuje se zde slovní zásoba z oblasti *realií* a různých náležitostí ke každé ze zmíněných *oslav*.

Jelikož se lekce z velké části zabývala časem, je s ním spjat i závěr lekce v *English Across the Curriculum*, který vysvětluje měření času z fyzikálního hlediska. Pro slovní zásobu to znamená, že se zde nově objevují další jednotky času (*second, minute atd.*) a také slovíčka o fungování a uspořádání sluneční soustavy, prvně se tedy objevuje téma *vesmír*.

10.2.3 Lekce 2: Animals

Úvod lekce přivede žáky na návštěvu farmy. Zatímco minule se lekce o zvířatech soustředila na domácí mazlíčky, nyní žáci svou slovní zásobu rozšíří v první řadě o *hospodářská zvířata* a vedle nich o označení mnohých *mládat'*. Gramaticky se lekce zaměřuje na průběhový čas, jenž je vykládán v úvodu i v druhém oddílu.

V tom se tentokrát objevují Mickey s Millie a je zde vyloženo tvoření otázek. Objevuje se zde tudíž řada sloves a frází z oblasti *lidských činnosti*, ze kterých některé (např.: *make a model*) budou pro žáky nejspíše nové.

Část C se drží nastoleného tématu a přináší rozhovor s pracovníkem zoo. V první části oddílu se žáci tudíž naučí různá *cizokrajná* a další méně běžná *zvířata*, přímo v rozhovoru se objeví několik nových slovíček vztahujících se k práci v zoologické zahradě a *péči o tamní zvířata*.

Následuje poměrně rozsáhlý text, jenž si primárně dává za cíl uvést žákům modální sloveso *must*. Pro žáky budou nová zřejmě i některá příslovce (*suddenly, never*). S využitím slovesa *must* se pojí cvičení zmiňující různé *domácí práce*.

Culture se také týká zvířat a povypráví žákům něco málo o zvířatech v Británii a o vztahu lidí k přírodě. Uvádí některá nová *zvířata*, která zůstala v lekci dosud nezmíněna, a vedle toho se lekce dotýká společenských témat, konkrétně *ochrany životního prostředí* a ohrožených druhů.

Poslední část nevybočuje a spojuje angličtinu s přírodopisem. Žákům je vysvětleno základní *dělení živočichů* a jsou popsány znaky každé ze skupin, slovní zásoba ze světa *zvířat* je zde poměrně široká a spíše v obecnější rovině (byť se objeví i přímo nová zvířata).

10.2.4 Lekce 3: Holidays

Ačkoliv jsme v úvodním popisu učebnicové řady zmínili, že slovní zásoba se mezi jednotlivými vydáními příliš neliší, právě v případě třetí lekce druhé knihy toto neplatí, neboť došlo k její záměně mezi edicemi. Ve třetím vydání¹² se zabývala nemocemi, návštěvou lékaře a podobnými problémy. Čtvrtá edice namísto toho přináší téma prázdnin a cestování. V rámci našeho výzkumu to znamená, že žáci, kteří vyplňovali dotazník pro devátý ročník, pracovali se starší učebnicí, skupina žáků šestých ročníků bude v budoucnu pracovat s novější učebnicí, tudíž s lekcí v podobě, jak je zde popsána.

Úvodní část obohatí slovní zásobu žáků o místa či události, které se mohou pojít s prázdninami. Důraz je zde kladen na správné použití předložek. V navazující části se objevuje řada *států* a *měst* a další slovní zásoba spojená s *cestováním*. Rovněž se zde vyskytuje cvičení ve formě nedokončeného e-mailu, lehce je zde tudíž naznačeno téma *komunikace na internetu*.

Slovní zásoba na téma *cestování* je ve větší míře rozvíjena v dalším oddíle, kde se objevuje více obecnějších výrazů o cestování, dopravě, balení zavazadel apod.

V oddíle C zůstalo částečně zachováno téma lekce ze třetího vydání knihy. Zaměřuje se na různé potíže, které se během prázdnin mohou objevit. Zůstaly zde tím pádem *zdravotní potíže*, byť jako celek se téma týká *problémů a nepříjemných životních situací* obecně. V řadě cvičení této části žáci důkladně procvičí užití sloves vztahujících se k tomuto tématu, také se zde objevuje další ukázka *internetové komunikace* v podobě e-mailu.

Část D je zaměřena gramaticky a využívá převážně již známou slovní zásobu, nová mohou být některá příslovce (*actually, in fact*).

Culture a *English Across the Curriculum* také pracují s tématem cestování. V případě prvního je rozvíjena slovní zásoba zejména o další *geografické názvy*, u druhého o historii a vývoj *dopravních prostředků*. Z nových výrazů nejde pouze o jejich pojmenování, ale i *materiál*, některé základní části a další *technické pojmy*.

10.2.5 Lekce 4: Food

Začátek lekce nepřekvapivě začíná výukou rozsáhlé slovní zásoby z oblastí *jídla*. Následující cvičení pracují s mimo jiné s ukázkovým jídelním lístkem, čímž je obsaženo i téma *návštěva restaurace*.

¹² HUTCHINSON, Tom. Project: učebnice angličtiny 2. 3. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008. Oxford English. ISBN 978-01-947641-5-5.

Vyprávění o polévce z kamene v oddílu B, jenž gramaticky slouží k pochopení rozdílu mezi *some* a *any*, slovní zásobu o *jídle* ještě více rozšiřuje, objevuje se zde i koření, nádobí a kuchyňské náčiní, článek se pojí i s *vařením* a přípravou pokrmu kromě samotného pojmenování ingrediencí.

Komiks Mickey a Millie se taktéž týká *jídla*, nicméně dvojice se vypraví do obchodu a v této části je jídlo spojené s *nakupováním*. Žáci zde rozšíří svou slovní zásobu o četné vyjádření obalů, nádob či balení, používaných při označování kvantity nepočítatelných podstatných jmen.

Oddíl D se vrací k *vaření*. Žáci zde najdou několik receptů. Obsahují všechny náležitosti a kromě nových ingrediencí i slovní zásobu o přípravě a úpravě jídla a práci v kuchyni obecně.

Slovní zásobu *jídlo* rozšiřují i zbývající dvě části lekce. *Culture* dětem představí základní rysy stravování v Británii. Poslední oddíl pojí téma *jídlo* se zeměpisem a seznamuje žáky s původem některých cizokrajných pokrmů.

10.2.6 Lekce 5: The World

Úvodní část A nese jméno *My country*, obsažená slovní zásoba se pohybuje na pomezí témat *geografie; město* a *cestování*. Na úvod je žákům vysvětlena řada pojmů vztahujících se k popisu přírody a města, v obou případech se zde vyskytují převážně nová slovíčka, na která se v dosavadním postupu v učebnicích nedostalo. Druhá strana části A znázorňuje mapu Velké Británie a popisuje některá zajímavá místa.

Oddíl B významně rozšiřuje slovní zásobu žáků v oblasti *počasí*. Gramaticky se lekce soustřeďuje na tvoření komparativů a superlativů přídavných jmen a v souvislosti s tím se napříč celou lekcí včetně úvodní části objevuje řada nových *adjektiv*.

Část C vysvětluje již zmíněné tvoření superlativů a mimo něj se zabývá porovnáváním. V rámci kvízu, který je pro uvedení látky použit, se objeví některé nové *geografické názvy* a také pojmenování několika *kovů*.

Mickey a Millie se v této lekci vydávají kempovat, jejich komiks tedy souvisí s *cestováním* a *trávením prázdnin*. Důležitější je zde ovšem rozvoj slovní zásoby o mnohá *přirovnání*, související s gramatickou strukturou *as + adjective + as*.

Culture se vrací k tématu *počasí* článkem *Weather in Britain*. Popisuje roční období a kromě samotného *počasí* se zde objevuje řada nových slovíček převážně z oblasti *příroda*, například názvy květin.

Poslední část opět slučuje angličtinu se zeměpisem a žáci si zde přečtou krátký ucelený text věnující se Spojeným státům americkým. Text obsahuje novou slovní

zásobu převážně z oblasti *reálií*, v malé míře i *geografie*, byť toto téma spíše jen opakuje, než aby ho v citelné míře rozšiřovala.

10.2.7 Lekce 6: Entertainment

Poslední lekce druhé knihy se zabývá trávením volného času. Nejvíce se soustředí na film a televizi. Druhým jmenovaným lekce začíná a ve svém úvodu žáky seznámí s dělením *televizních pořadů*. V následujících cvičeních se objevují další nové výrazy spojené se *sledováním televize* (např. *to record; remote control*).

Gramatika probíraná v oddíle B úzce souvisí i se slovní zásobou, žáci se učí vnímat rozdíl mezi přídavnými jmény a příslovci. Z významového hlediska jsou ovšem adjektiva použitá ve cvičeních v této části pro žáky zřejmě známá, neboť v tomto ohledu svou slovní zásobu podstatně rozšířili během předcházející lekce.

Následující stránky začínají dělením *filmových žánrů*. Mimo to se zde žáci naučí používat sloveso *have to*. Navazující cvičení opakují nejrůznější aktivity, od volnočasových až po domácí práce.

Poslední komiks dvojice Mickey a Millie obohacuje komunikační dovednosti žáků o různé způsoby jak někomu něco nabídnout/navrhnout či ho někam pozvat.

Culture představuje čtveřici filmů a obsahuje různou slovní zásobu týkající se jejich tvorby a předloh. Téma *film* je zde tudíž spojeno s tématem *knihy* do většího tematického celku.

English Across the Curriculum se z hlediska mediální výchovy zabývá tvorbou filmů. Pro slovní zásobu to znamená, že se zde žáci naučí řadu nových výrazů ze zákulisí natáčení týkajících se *produkce filmu* a také *povolání*, jež se na tvorbě podílejí.

10.3 Project 3¹³

Zelený *Project 3* přináší na první pohled drobné změny, které jdou ovšem ruku v ruce se zvyšujícím se věkem žáků a znatelně proměňují celou učebnici.

V osmém ročníku se již napříč komiksovými příběhy neobjevují děti Micky a Millie, jejich místo obsadila dvojice detektivů Sweet Sue a Smart Alec.

Vedle toho se proměnila role dětí vystupujících v učebnici. Nyní se s nimi již neseznamujeme na úvodní straně, ani nevystupují jako průvodci, ale rozvíjejí vlastní příběhy v oddíle nazvaném *Kids*, mimo které se objevují jen výjimečně. Děj těchto příhod (to v menší míře platí i pro komiksy detektivů) na sebe navazují a vytvářejí delší celek pokračující napříč celou knihou.

¹³ HUTCHINSON aj. *Project 3*. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-7-4.

Díky zvyšující se úrovni žáků obsahuje třetí *Project* nejen složitější gramatiku, ale i komplikovanější a abstraktnější pole slovní zásoby. Častěji se použije dále než jen k běžným a každodenním tématům.

10.3.1 Introduction

Učebnice začíná prvním z příběhů *Kids*, ve kterém se nám jejich hrdinové představují. Objevují se i slovíčka z prostředí školy a trávení volného času, ve všech případech se ovšem jedná výhradně o opakování již známé slovní zásoby. Kromě toho se zde ovšem vyskytuje část nazvaná *Everyday English – useful expressions*. *Useful expressions* se ve spojení s *kids* objevují pravidelně, většinou neobsahují přímo novou slovní zásobu (případně jen v malém množství), ale trénují nové fráze a užitečné slovní obraty. Týkají se různých situací, které lze označit jako *běžná či každodenní komunikace*, tolikrát použitá žáky během dotazníkového šetření.

Druhá část úvodu představuje novou dvojici kreslených postaviček Sue a Aleca. Výraz *private detective* jakožto zástupce *povolání* bude pro žáky zřejmě nový, stejně jako několik výrazů vztahujících se k tématu *móda (jewels, necklase)*. Jejich komiks slouží ke srovnání užívání prostého a průběhového času, s čímž se pojí skupina vyučovaných *časových příslovcí*, z nichž některá budou pro žáky novinkou. V navazujícím cvičení, které blíže popisuje jednu z postaviček, jsou použita některá nová slovíčka z prostřední volnočasových *sportovních aktivit a kancelářské práce*.

10.3.2 Lekce 1: My life

Novou slovní zásobou je výčet různých fází a významných momentů *lidského života*. Ta se hojně využívá a nadále rozšiřuje v navazujících cvičeních. Objevují se zde i *sportovní aktivity* a popisy osob skrze nová *přídavná jména*, v rámci opakování jsou zmíněna témata počasí, škola a cestování.

Oddíl B se zabývá případem ztráty hodin, který řeší ústřední dvojice detektivů této učebnice. Objevují se zde některá nová slovíčka vztahující se k jejich *práci vyšetřovatelů (solve, case, thief apod.)*. Toto téma je částečně rozšířeno v navazujících cvičeních, kde se rovněž vyskytují *volnočasové aktivity* a poměrně velký důraz je kladen na vyjádření *pocitů* či zpětné hodnocení nějakého zážitku.

Část C nese jméno *My family* a rozšiřuje komunikační schopnosti žáků v tomto základním tématu slovní zásoby. Žáci se seznámí s novými výrazy pro členy *širší rodiny* a řadu dalších nových slovíček týkajících se *rodinného života*, společně s tím se v textu vyskytuje několik *povolání*.

Následuje pokračování *Kids*, kde se probírá příprava *oslavy* a mimo to se zde a hlavně v navazujících aktivitách objevuje řada možností trávení *volného času*.

Culture se vrací k tématu *rodina* a spojuje ho s tématem *bydlení*. Je zde popsána typická britská domácnost a rozšiřuje slovní zásobu v obou tématech.

Poslední část lekce se věnuje dějepisu a popisuje nejstarší historii lidstva v textu nazvaném *Human story*. Je zajímavé, že se zde objevují názvy *prehistorických zvířat*, a kromě toho je zde zmíněna i řada *geografických pojmů* a některá nová *přídavná jména*.

Zatímco v předcházejících učebnicích části *Your Project* zadávaly žákům vypracovat úkol a využít k němu znalosti z předcházejících částí lekce, třetí učebnice se zde navíc snaží více rozvíjet psaný projev žáků. Zmiňují se zde proto různé zákonitosti tvoření textu, v některých případech uvádí i novou slovní zásobu a vysvětluje její správné používání. V takovém případě se většinou jedná o příslovce či spojky, tedy výrazy zajišťující kohezi textu, v první lekci se jedná o *so* a *because*.

10.3.3 Lekce 2: The future

S tématem budoucnost žáci na moment opustí planetu Zemi a podívají se do *vesmíru*, na což se soustřeďuje úvodní výčet několika výrazů, společně s vesmírnými tělesy se jedná také o *moderní technologie* sloužící k vesmírnému průzkumu. Následuje text zasazený na palubu kolonizačního plavidla krátce před výpravou za novým světem, obsahuje tudíž řadu dalších výrazů k tématu *vesmír* a rovněž mnohé týkající se *technologií budoucnosti* či přinejmenším vědecko-fantastické literatury. Veškerá tato slovní zásoba se důkladně opakuje v navazujících cvičeních, ve kterých se žáci učí používat sloveso *will*.

Oddíl B rozšiřuje užívání výše zmíněného slovesa. Užívá k tomu převážně známou slovní zásobu, jen několik slovíček bude pro žáky zřejmě nových (*award*, *robbery*).

Následuje dotazník, kde žáci odpovídají na různé otázky ohledně budoucnosti své vlastní anebo celého světa během jejich života. Záběr otázek je široký, objevují se zde některá slovíčka z oblasti *příroda*; *vesmír* či potenciální *technologie budoucnosti*, ale například i *lidské vlastnosti*.

Kids se tentokrát odehrává krátce před a během *oslavy* avizované v předcházející lekci, čemuž odpovídá i užitá slovní zásoba, jednak v podobě věcí, které je potřeba pro oslavu zajistit, a jednak různých možných frází v rámci části *Everyday English*, jež se mohou během samotné oslavy vyskytnout v rozhovorech.

Culture je tentokrát kombinací témat *reálie, cestování a dopravy*. Žáci se seznamují se zákonitostmi dopravy v Británii a posléze v Londýně. Naučí se zde některé nové dopravní prostředky a další výrazy vztahující se k uvedeným tématům.

Poslední část lekce se vrací k tématu *vesmír* a značně rozšiřuje slovní zásobu žáků ohledně tohoto tématu, zejména co se týče planetárních těles. V rámci mezipředmětového vztahu s fyzikou (a se zeměpisem) se zabývá sluneční soustavou jako celkem.

10.3.4 Lekce 3: Times and places

Úvod lekce tentokrát nezačíná novou slovní zásobou, ale opakováním států a různých každodenních aktivit, což je propojeno v poslechovém cvičení. Slovní zásoba se zde soustřeďuje na ustálená spojení sloves a podstatných jmen (*collocations*).

Oddíl B začíná slovní zásobou z oblasti *přírodních katastrof*, které jsou v navazujících cvičeních ještě rozšířeny o další různé *nebezpečné situace*. Oddíl si klade za cíl znázornit žákům rozdíl mezi minulým časem průběhovým a prostým, kvůli čemuž se zde vyskytuje i řada *sloves*, z nichž některá (*např. grab*) mohou být pro žáky novinkou.

Následující část je popisem místa činu a žáci za pomoci přiloženého textu hledají viníka. Vyskytují se zde nová slovíčka díky detailnímu popisu *domácnosti* a některá vztahující se k *vyšetřování* a *módě*.

Následuje pokračování *Kids*, kde se objeví řada frází a výrazů v části *Everyday English*. V případě této lekce se týkají hlavně *vztahů*, v rámci kterých se objeví i trochu nové slovní zásoby.

Culture se zabývá historií Spojeného království a v krátkém textu žákům objasní základní historické mezníky. Vyskytuje se zde několik nových slovíček vztahujících se ke *kulturním reáliím*, ale vedle toho také k *cestování* a k *historii* a *politice*.

Se zeměpisným zaměřením pokračuje oddíl mezipředmětových vztahů, který žákům předá základní znalosti o časových pásmech, a zařazuje tudíž několik nových *geografických pojmů*.

V *Your Project* jsou žáci poučeni o používání spojky *but*, jež touto dobou bude zřejmě známá, a *however*, která by mohla být novinkou.

10.3.5 Lekce 4: Cities

Obsah oddílu A by klidně mohl být v části *Culture*, žáci se zde blíže seznámí s Londýnem a některými jeho pamětihodnostmi. Část je plná konkrétních názvů míst,

jež můžeme vnímat jako součásti témat *realie* či *cestování* a kromě nich obsahuje i řadu obecných výrazů týkajících se tématu *město*.

Na stejné téma přímo navazuje oddíl B s vyšetřovatelkou Sue, kde si žáci osvěží a rozšíří znalosti o *orientaci ve městě* a požádání kolemjdoucího o pomoc. První částí je komiks, ve druhé je v navazujících cvičeních i mapa města, díky které si žáci mohou tuto slovní zásobu trénovat.

V další části si žáci přečtou poměrně dlouhý pohádkový text o krejčím a pokladu. Samotné slovo *tailor* bude pro žáky nejspíše nové, dále se v textu objevuje několik nových slovíček při popisu *města* a další dějová *slovesa* týkající se hledání pokladu. Mimo to se slovní zásoba v dodatečných cvičeních žáků rozšíří o zvládnutí složenin obsahujících *-body/-thing*.

Příběh *Kids* pokračuje a i tentokrát obsahuje různé konverzační prvky jako emocionální projevy nadšení či naopak vzteku až po domlouvání společných plánů či schůzek, kniha samotná je opět shrnuje jako *useful expressions*. Tvoření plánů na *volný čas* je poté hlavní téma navazujících cvičení.

Culture zavítá do USA a přiblíží žákům některé základní informace o New Yorku, včetně jeho historie a některých významných míst, obecně tedy rozšiřuje slovní zásobu v oblasti kulturních *realií*.

Mezipředmětová sekce se tentokrát váže s dějepisem a žáci se dozvědí více o morových ranách v historii Evropy. Z témat nové slovní zásoby je zde *popis města*, tentokrát nikoliv moderního, a další z oblastí *nemocí* či *péče o zdraví*.

10.3.6 Lekce 5: Experience

Předposlední lekce třetího *Projectu* začíná výkladem předpřítomného času a s tím se zabývá tématy, jako jsou zajímavé *životní zkušenosti* a *osobní ambice*. Úvod lekce začíná základním přehledem slovní zásoby, jež je použita a rozšířena v navazujících textech a cvičeních. Zatímco v přehledu se objevují různé výrazy, v následující dvojici textů si žáci přečtou medailonky o dvou známých osobnostech, Keire Knightley a Sebastianu Vettelovi. Rozšiřuje se zde slovní zásoba z oblastí *film* a *sport*. V případě slavné herečky jsou díky její charitativní činnosti naznačeny i *společenské problémy*.

Nové *zkušenosti* se objevují i v rozhovoru Aleca a Sue, kterým začíná oddíl B. Týkají se celé řady konkrétních témat, například *sportu*, *cestování*, ale i *nemocí* či *povolání*.

Téma *příroda* se v učebnici v mnohých specifických podobách již objevilo, téma *ekologie* a *ochrana přírody* doposud zůstalo stranou hlavního zájmu učebnice a bylo

nanejvýše lehce zmíněno v předcházejících lekcích. Oddíl C se tomuto tématu věnuje ve větší míře. Uvede jej článkem seznamujícím žáky s *ekologickými problémy* na Mount Everestu a další část nadále rozšiřuje slovní zásobu týkající se tohoto tématu společně s *materiály a předměty*, jež jako odpadky nejvíce škodí.

V *Kids* se rozšiřuje slovní zásoba žáků o různé užitečné výrazy v rámci standardního užití různých *useful expressions* v rámci jejich příběhů. Kromě toho se zde objeví několik nových výrazů týkajících se *závažných problémů ve škole*.

Culture žáky seznámí s několika britskými významnými osobnostmi v textu *Heros and heroines*. Článek se zabývá *historickými a kulturními reáliemi*. Nová slovní zásoba se objevuje rovněž v oblasti popisu *měst*, neboť uvádí různá místa a budovy, jež nesou jména na počest zmíněných osobností.

Závěr lekce si přichystal novinku, poprvé se pracuje se spojením angličtiny a informatiky. *English Across the Curriculum* se tedy zabývá *internetem* obecně, blížeji *bezpečností na internetu a internetovou komunikací*. Žáci jsou prostřednictvím krátkých textů poučeni o důležitosti bezpečného hesla, ochrany osobních informací a rizik spojených s neznámými e-maily.

10.3.7 Lekce 6: What's up?

Finále třetího *Projectu* se nese ve znamení rozličných problémů. Úvodní sekce začíná výpisem nové slovní zásoby. Důraz je kladen především na *zdravotní problémy*, objevují se ale i *nepříjemné stavy* (např.: *bored*). Probírá se zde modální sloveso *should*. Jedno z následujících cvičení nestandardně představuje rozhovor rodiče a Dylana, jednoho z protagonistů příběhů *Kids*, mimo jejich oddíl. Díky tomu jsou v tomto cvičení obsaženy některé nové výrazy, mimo samotné téma problémů a jejich možného řešení, také z oblasti mluvy mládeže (či jak *Project* v části *kids* používá – *useful expressions*), zejména když si chlapec stěžuje, že s brýlemi bude vypadat jako *geek*.

V oddíle B si žáci rozšíří schopnosti užívání modálních sloves o *must/mustn't*. V kombinaci s nimi se žáci učí vyjádřit různé *zákazy* či naopak *nařízení*.

Následuje poměrně rozsáhlý text *Ashley's camera*. Z hlediska slovní zásoby klade důraz na nová *frázová slovesa*.

Část D pokračuje s rozšiřováním komunikačních dovedností žáků v oblasti různých každodenních situací, jak je tomu v *Kids* tradiční. Tentokrát se soustředí na *pozvání a odmítavou reakci*.

Culture se v předposlední části lekce vrací k tomu, co bylo naznačeno v úvodu. Značně se zde zopakuje používání modálních sloves a ukáže žákům řadu značek a cedulí vyjadřující nejrůznější *zákazy* či *upozornění*.

Závěrečný oddíl lekce žákům vysvětlí fungování lidského oka a přidá několik doporučení ke správné péči o zrak. Obsahuje novou slovní zásobu z témat *optika* a *péče o zdraví*.

10.4 Project 4¹⁴

Fialový *Project 4* je poslední učebnicí ze série, se kterou se žáci na ZŠ Pohůrecká během studia na druhém stupni setkali, respektive setkají, a tudíž se jedná o závěrečnou učebnicí řady, kterou můžeme analyzovat a srovnat s dotazníkovým šetřením, kterým jsme výzkumnou práci začali.

Ve struktuře se od předcházející knihy nic zásadního nezměnilo. Nicméně je patrné, že autor si díky zvyšujícímu se věku žáků a rozvoji jejich jazykových schopností dovolil do učebnice ve větším počtu začlenit rozsáhlejší texty.

10.4.1 Introduction

Úvod jako vždy slouží k seznámení s knihou a zopakování co nejvíce gramatiky a slovní zásoby z předcházejících let. Objevuje se zde řada *činností*, většinou takových, které bychom mohli označit jako *práce* nebo *volnočasové aktivity*. Zde jsou spojeny tématem dobročinné sbírky, samotné slovíčko *fundrasing* je novinkou.

Žáci se na dalších stránkách seznamují s *Kids*, jejich příběhy zůstaly zachovány, ačkoliv protagonisté byli obměněni. Noví hrdinové v první části svého příběhu řeší školní záležitosti ve spojení s prvními pracovními zkušenostmi, které si mají v nejbližší době zajistit. Objevuje se zde tudíž podobná slovní zásoba jako na předcházejících stranách zaměřující se na nejrůznější lidské činnosti, které se v tomto případě více vztahují k oblastem *škola* a *povolání*.

10.4.2 Lekce 1: Past and Present

Lekce, která se z velké části zabývá minulostí, začíná příběhem o nálezu zmrzlé mumie Ötziho. V prvním přehledu nové slovní zásoby se žáci nejprve seznámí s různými *materiály* od základních jako dřevo a kámen, které zřejmě pro žáky nebudou nové, po mnohé materiály užívané k výrobě oblečení až po cenné kovy. V následujícím článku, který popisuje nalezení Ötziho, je uvedeno jeho oblečení a *nástroje* či předměty, které u

¹⁴ HUTCHINSON aj. Project 4. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-8-1.

něj byly nalezeny. Objevují se zde také nová *přídavná jména*. V následujícím cvičení je popsána možnost, co mohlo vést k Ötziho smrti a nálezu jeho mumie o tisíce let později. K tomu je využita řada *dějových sloves*.

V části B se vrací Alec a Sue, ze kterých se od konce minulé knihy stali partneři. Nyní ovšem sdílejí kancelář a oba mají problém se zvyky toho druhého. Z toho důvodu je zde použita slovní zásoba vztahující se k řadě témat, zejména k *činnostem*, *popisu místnosti* a trochu také k *módě*.

Poslední jmenované je více rozšířeno v následující části, která se na téma *móda* zaměřuje cíleně. Úvodní přehled začíná řadou *přídavných jmen*, z nichž mnohá lze použít i mimo toto téma, zde jsou každopádně vztažena k popisu oblečení. V následujícím článku je popsána historie vzniku a rozmachu džínů a objeví se zde nová slovní zásoba týkající se *módy*, konkrétně další druhy *materiálu (látek)*, a při popisu vzniku první firmy zabývající se šitím džínů rovněž *povolání* či *podnikání*. V následujících cvičeních je téma *móda* nadále rozšířeno o *nakupování* a díky tomu budou žáci od tohoto momentu vědět, na co si dát pozor při výběru nového oblečení.

V části D rozvíjejí *Kids* další *useful expressions*, jak jsme si zvykli již v předcházející učebnici. Tentokrát se týkají hlavně tématu *škola* a v menší míře trávení volného času, v případě druhého jmenovaného se jedná o opakování, nová slovní zásoba se vztahuje zejména k přípravě na test.

Culture i *English Across the Curriculum* jsou zaměřeny historicky. V první části si žáci přečtou článek o historii Anglie do roku 1066 plný *historických reálií*.

Druhá zmiňovaná část se vrací k tématu *materiálů* a v rychlém sledu si žáci zopakují historický vývoj od nejstarších kamenných nástrojů až po vynález plastu.

Používání *but* a *however* již bylo žákům vysvětleno v minulé učebnici, nyní k nim část *Your Project* přidává v rámci rozvoje psaného projevu *although*.

10.4.3 Lekce 2: Fame and fortune

Druhá lekce se vrací k tématu *film*. Žáci touto dobou již znají dělení na žánry. Úvodní článek se týká *tvorby filmu* s důrazem na tvoření efektů a kaskadérské kousky. Vzhledem k nebezpečnosti povolání jsou zmíněny i *zdravotní problémy*.

Oddíl B se soustředil na složitou látku předpřítomného času, objevuje se zde tudíž řada sloves vyjadřujících nejrůznější činnosti, ale jedná se výhradně o opakování již probrané slovní zásoby.

Následující část se zabývá dalšími *televizními pořady*, soutěžemi a reality show. Objevují se i další *povolání* ve článku o celebritě, problémech s nabytou slávou

a pozdějším kariérním směřováním. Kromě toho část C žákům názorně předvede odvozování přídavných jmen od podstatných.

Kids pokračují v tématu *škola*, tentokrát v situaci týkající se problémů s prospěchem, úkolů a nakonec nepříjemným rozhovorem s učitelem ohledně pokulhávajících známek.

Culture se pozastaví nad čtenářskými návyky britských náctiletých. Zabývá se i časopisy a *internetem*, šířeji tedy *volnočasovými aktivitami*, více se ovšem věnuje *knihám*.

Mezipředmětový závěr lekce se tentokrát zabývá *počítačem*. Mnoho zde použitých slov bude pro žáky známých už jen proto, že se do češtiny přejaly. I tak je ovšem nová slovní zásoba poměrně bohatá, vztahující se k *bezpečnosti na internetu* a zároveň popisu *hardwaru* a základního *uživatelského rozhraní*.

V části *Your Project* je zmíněna řada nových *časových příslovcí*, zdatelně více, než je pro tuto část lekce typické.

10.4.4 Lekce 3: Health and safety

V úvodu žáci zopakují a opět o něco rozšíří svou slovní zásobu o *části těla* a životní styl či *péči o zdraví*. Vykládaná gramatika souvisí se slovní zásobou a žáci se naučí správně používat vztažná zájmena.

Oddíl B se zabývá všemožnými radami a upozorněními v rámci výkladu rozdílu mezi modálními slovesy *should* a *might*. Objevují se zde některé nové výrazy, které lze opět vztáhnout k *péči o zdraví*.

První část oddílu C se věnuje životnímu stylu z hlediska jídelníčku, ačkoliv se tematicky oddíl věnuje hlavně péči o zdraví, z hlediska slovní zásoby se nové výrazivo týká spíše *jídla*. Druhá strana této části se obsáhle věnuje *zdraví*, jednak se zde objevují nová slovíčka z oblasti zdravotních problémů a také z oblasti způsobů či předmětů používaných při jejich léčbě. V dalším cvičení se objevuje poslechové cvičení zasazené do ordinace a žáci se seznámí s novými frázemi při *lékařské prohlídce*.

Kids rekapitulují své první zkušenosti z oblastí *povolání*, avizované již v minulé části. Oddíl pokračuje v obohacování komunikační kompetence žáků skrze nové *useful expressions*, ze slovní zásoby vysvětluje používání *so* a *neither*.

Culture se v této lekci neodrží nastoleného tématu a místo toho žáky seznámí s některými slavnými *sportovními* událostmi.

Mezipředmětový vztah spojuje angličtinu s biologií (či chemií) v článku o vitamínech a minerálech obsažených v jídle a jejich důležitosti pro lidské tělo. Slovní zásoba se týká jak *zdraví*, tak i *jídla a fungování lidského těla*.

10.4.5 Lekce 4: Heroes

Prvním hrdinou lekce je král Artuš. Díky němu si žáci rozšíří slovní zásobu o různé *historické předměty* vztahující se ke středověkému rytířství, se kterými se žáci jinak setkávají asi poměrně často v různých zpracováních fantasy příběhů.

Sue a Alec se v následující části dostávají do akce a objeví se zde několik nových výrazů vztahujících se k jejich *práci detektivů*.

Část C se žákům v první řadě snaží vysvětlit rozdíl mezi vlastností a stavem (např.: *bored* a *boring*), objevují se zde některá nová *přídavná jména a slovesa*.

V oddíle D pokračují pracovní zkušenosti v příběhu *kids*, který se tentokrát odehrává během *návštěvy restaurace* a kromě toho s tradičními *useful expressions* procvičuje žáky tvoření zdvořilých žádostí.

Culture představuje dalšího známého anglického hrdinu Robina Hooda, přičemž se v textu objeví několik nových slovíček vztahujících se k *historii*.

Vzápětí se žáci pokochají obrazem a přečtou si poměrně podrobný popis jeho vzniku a symboliky zobrazených motivů. Angličtina je zde tedy propojená s výtvarnou výchovou, z hlediska slovní zásoby se zde objevují slovíčka z oblasti *námořní dopravy*.

V části *Your Project* jsou se v rámci rozvoje psaní vysvětlena a pojmenována interpunkční znaménka.

10.4.6 Lekce 5: Our environment

V první části se mluví o řadě témat, která lze shrnout pod téma *příroda*. Texty, cvičení a nová slovní zásoba se konkrétně věnují *počasí*, klimatickým změnám a z nich vyplývajícím problémům, a ruku v ruce s tím se objevují také výrazy z oblasti ochrany životního prostředí.

Stejně téma se rozšiřuje i v části B detektivů Sue a Aleca. Jejich samotný komiks slouží k vysvětlení pasiva, v navazujících cvičeních pokračuje téma *ekologických katastrof*.

Oddíl C se přímo jmenuje *Caring about environment*, obsažený článek se věnuje *ochraně zvířat*, konkrétně medvědů. V dalších cvičeních se objeví několik dalších slovíček vztahujících se k *ochraně přírody* skrze recyklaci materiálu a úspory energie.

Kromě rozvoje komunikačních schopností skrze *useful expressions* přidává oddíl D i nové nepříjemné tělesné projevy obav (např.: *my legs feel like jelly*).

V *Culture* žáci zavítají do Austrálie, kromě *kulturně-historických reálií* obohatí svou slovní zásobu o nová *zvířata*.

Závěr lekce se zabývá *počasím*. V článku se podrobně věnuje popisu hurikánu včetně jeho vzniku a rizikům s ním spojeným. Rozšiřuje tedy téma *přírodních katastrof*.

10.4.7 Lekce 6: Relationships

Poslední lekce čtvrtého *Projectu* se zaměřila na vztahy. V prvním oddílu, který nese jméno *Friends*, si žáci přečtou příběh o opici a antilopě. Některá slovíčka z oblasti vztahující se ke *zvířatům* (mimo jiné i samotné slovo *antelope*) a jejich chování jsou nová, především se žáci v oddíle A ale učí nová *frázová slovesa*.

Sue a Alec se vydávají na dovolenou, díky čemuž se v jejich části opakuje a částečně rozšiřuje slovní zásoba z oblasti *cestování a trávení volného času*.

Oddíl C se z různých hledisek zabývá *mezilidskými vztahy*, zejména z hlediska problémů mezigeneračního porozumění, neshod dospívajících dětí s jejich rodiči, ale také se slovní zásoba zaměřuje na návrhy možného řešení těchto *problémů*.

Kids pokračují v řešení svých školních problémů a používají při tom další nové užitečné fráze, v navazujících cvičeních se opakuje slovní zásoba ohledně trávení volného času a různých běžných aktivit.

Stejným výběrem tématu slovní zásoby pokračuje i *Culture*, kde si žáci přečtou o typickém trávení víkendu britskou rodinou. Trochu více se soustředí na *televizní pořady a sport*.

English Across the Curriculum tentokrát zařazuje téma občanství, souvisí tedy s občanskou výchovou a konkrétně se zabývá Evropskou unií. Oddíl začleňuje novou slovní zásobu z oblastí *společensko-historických reálií* a částečně ji lze také vnímat jako související s *cestováním*.

10.5 Project 5¹⁵

Dle ŠVP ŽŠ Pohůrecká se žáci s pátou učebnicí nesetkají, nicméně v zájmu kompletního rozboru učebnicové řady probereme i slovní zásobu vyskytující se v poslední, modré, knížce.

Základní struktura se proměnila. Poslední učebnice úplně vypouští kreslené komiksy i pravidelné příběhy *Kids*. Podobně jako tomu bylo v prvních dvou učebnicích, opakovaně se zde objevuje několik průvodců učebnicí, ke kterým se vážou aktivity a někdy i příběhy podobné těm z *Kids*, nicméně se vyskytují nahodile v různých lekcích

¹⁵ HUTCHINSON aj. Project 5 Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-9-8.

a jejich příběhy na sebe nenavazují. Namísto *Kids* má v poslední učebnici pravidelné zastoupení v oddíle D rozsáhlejší text rozšiřující čtenářské kompetence v části nazvané *Extensive reading*.

10.5.1 Introduction

Úvod začíná opakováním těch nejdůležitějších znalostí z předcházejících ročníků a seznámí žáky s novými průvodci učebnicí. Cvičení se soustředí zejména na popis dne a s tím spojené různé domácí a školní aktivity. Za zmínku stojí, že podobně jako se v minulých knihách objevovaly části *Everyday English: useful expressions* ve spojení s oddíly *Kids*, v posledním *Projectu* se modré tabulky *Everyday English* rovněž objevují napříč lekcemi. Nevztahují se již jen ke konkrétnímu oddílu, plní nicméně stejný účel a rozšiřují komunikační kompetence žáků o různé obraty a vhodné reakce v různých situacích.

Část B se věnuje volnému času s větším důrazem na sport, přičemž cvičení se přímo věnují i nové slovní zásobě z oblasti *sportovního vybavení*.

10.5.2 Lekce 1: Problems

Tentokrát se problémy nebudou týkat zdraví, jak tomu bylo v minulých knihách, ale rozličných dalších obtíží a nepříjemností. V prvním článku pořádá Jake, jeden z hlavních průvodců učebnice, oslavu bez vědomí svých rodičů. Opakuje se zde složitá látka porovnání časů a většina použité slovní zásoby je opakováním, objevuje se zde ale nový materiál (*china*).

Oddíl B je pojmenován *Bullying*. V přiložených textech je sice vztažen z větší části ke škole, ale jedná se o celkový *společenský problém*. Mimo samotné šikany se zde rozšiřuje slovní zásoba o mnohá přídavná jména sloužící k *popisu osob*. Další text se kromě tradičního pojetí šikany věnuje i kyberšikaně a dotýká se tudíž i tématu *internet*.

V další části se slovní zásoba rozšiřuje poměrně bohatě o možnosti vyjádření *poškození* či *vad* nejrůznějších předmětů. V navazujících cvičeních a také v tabulce *Everyday English* jsou vady výrobků spojeny s *nakupováním*, v tomto případě lépe řečeno s reklamací.

Oddíl D s žáky trénuje čtení skrze text na téma *Be careful what you wish for*. Cíleně se nové slovní zásobě nevěnuje, objevuje se zde několik nových *přídavných jmen* a *sloves* a některé fráze (např.: *in a flash*).

Culture tentokrát spojuje téma *reálií* s tématem *hudba*. Žáci si přečtou krátký vhléd do historie hudebního průmyslu, kde se objeví jména slavných hudebníků

a slovíčka vztahující se k teorii hudby, v krátkém dodatku se objeví i *móda*, kdy je přiblížena i image některých umělců doplňující jejich hudební styly.

Mezipředmětový oddíl se věnuje historii obchodu a cestování v článku o významu Hedvábné stezky. Nová slovní zásoba se zde objevuje porůznu z oblasti *jídla (přesněji koření)*, *vynálezů* a *materiálů* původem z Číny (*silk, compass, gunpowder apod.*) i samotného tehdejšího obchodu (*caravans*).

V části *Your Project* je rozšířena slovní zásoba o některé *hovorové výrazy* objevující se zde v písni Eddiho Cochran *C'mon Everybody*.

10.5.3 Lekce 2: The future

Budoucnost je zprvu pojata ve smyslu ambicí spojených s kariérou, úvodní přehled slovní zásoby tudíž uvádí řadu *povolání*, další se objeví v navazujících cvičeních. Kromě nich se zde objevují slovíčka v dalších osobních ambicích spojených s cestováním, volným časem či rodinným životem. Tato slovíčka jsou zřejmě pro žáky již známá, ačkoliv zde se objevují v trochu jiném kontextu.

Oddíl B pokračuje v tématu ambicí, tentokrát obecněji motivačním článkem, který podává rady jak osobních cílů dosáhnout. Využitá slovní zásoba z široké škály témat vztahující se k ambicím pracovním, volnočasovým či uměleckým, bude pro žáky zřejmě známá, oddíl se soustřeďuje na výuku podmínkových vět.

Následující část se nepřímou zabývá *návštěvou lékaře*, objevuje se zde rozhovor ohledně přeblednění lékařské prohlídky na jiný den, což je téma *Everyday English* tohoto oddílu a trénuje se i v dalších aktivitách. Ve slovní zásobě se zde se žáky uceleně opakují měsíce, dny a části dní, rozšířené o některé *svátky*.

V části D si žáci přečtou zkrácenou verzi Vánoční koledy od Charlese Dickense. Úvod se tak lehce dotýká tématu *knih* a *kulturních reálií*. V textu se poté objevuje řada nových *přídavných jmen* popisujících vlastnosti a stavy osob a díky výskytu duchů dojde na některá slovíčka, která lze označit jako z prostředí *fantasy* či *nadpřirozena*.

V části *Culture* se propojují témata *škola* a reálie v článku o školském systému v USA. Objevují se zde nová slovíčka vztahující se k samotnému školství a dalším akcím vztahujícím se k průběhu či ukončení studia.

Závěr lekce s žáky v kombinaci angličtiny a biologie probírá biologické hodiny, objevuje se zde slovní zásoba vztahující se zejména k *lidskému tělu* a jeho fungování, dále se týká trávení volného času, *moderních technologií* a jejich dopadu na zdravý spánek.

10.5.4 Lekce 3: Risks

Úvodní oddíl A nesoucí název „*Would you dare?*“ s žáky otevře téma odvahy a vkusu v oblasti *módy*, ovšem nikoliv v rámci oblečení, jak tomu bylo dříve, ale tetování, piercingu či odvážných účesů. V menší míře se objeví nová slovíčka z témat *zvířata* a *sport*.

V části B se objeví řada témat slovní zásoby v článku o yellowstonském supervulkánu, je zde tedy naznačeno i téma *reálií*, v popředí zájmu jsou témata *geografie*, *přírodní katastrofy*, *počasí* a mírně je rozšířeno i téma *společenských problémů*. Stejná témata jsou poté částečně rozšířena v navazujícím testu „*Are you a survivor?*“.

Další část se zabývá *zákaz*, *varováními* společně s *nebezpečnými látkami/situacemi*. Tato část tím pádem souvisí s tématem *zdravotních problémů*, jak byly zpracovány v minulých knihách. Zde žáci přiřazují značky/cedule k nebezpečím, která znázorňují. Oddíl *Everyday English* zde procvičuje schopnost varovat ostatní před nebezpečím.

Extensive reading se tentokrát věnuje *sportu*, konkrétně seskokům s padákem. V úvodním přehledu slovní zásoby je znázorněno nezbytné vybavení parašutistů, v samotném textu je téma rozvinuto o samotný zážitek ze seskoku, ale také s nebezpečím spojeným s možným zaseknutím padáku.

Culture na téma *sport* navazuje a propojuje ho s *prázdninami* a *trávením volného času* v článku o letních táborech v Británii a aktivitách, které nabízejí.

English Across the Curriculum obsahuje nové *geografické pojmy* v článku o pohybu tektonických desek a vývoji kontinentů na Zemi.

Your Project připomíná správné užívání některých *příslovcí* a v písničce se objeví několik nových výrazů z oblasti trávení *volného času*, konkrétně *táboření*.

10.5.5 Lekce 4: Can I ask...?

V první části se lekce zabývá trávením volného času. Objevují se témata jako film, divadlo, hudba a *internet*, většinou se jedná o opakování, nová slovíčka se vyskytnou v případě posledního jmenovaného. U všech se poté trénují předložkové vazby.

Oddíl B se věnuje tématu *povolání*, v prvním cvičení rozšiřuje slovní zásobu žáků o *lidské vlastnosti*, která zpravidla zaměstnavatelé oceňují, a jejich záporné protipóly. V další části oddílu je ztvárněno několik inzerátů hledajících brigádníky, kde je dané téma dále rozšířeno.

Na dalších dvou stranách žáci najdou přehled několika nových *frázových sloves*, mimo ně se zde trénují žádosti nejrůznějšího typu v rámci *Everyday English*.

Část D se zabývá tématem *divadlo*, neboť tentokrát je rozsáhlejší text ve formě divadelní hry. Úvodní přehled slovní zásoby se soustřeďuje na popis divadla jakožto místa, v samotném textu se objevují další výrazy spjaté s tímto tématem a navíc několik slovíček vztahujících se ke *zločinu*.

Culture pokračuje v tématu *povolání* z oddílu B a seznámí žáky v článku s tím, jak britští náctiletí vydělávají a utrácejí peníze. Mluví se zde hlavně o brigádách či domácích výpomocích, která je v některých rodinách podmínkou pro kapesné, naznačeny jsou i způsoby spoření ušetřených peněz.

Mezipředmětový vztah spojuje AJ s občanskou, případně mediální, výchovou a zabývá se vznikem a rozmachem *televize* a s tím spojených rizik a případných *společenských problémů*.

10.5.6 Lekce 5: Buying and selling

Začátek lekce volně navazuje na brigády z předcházejících stran. Úvodní text se týká *nakupování*, zde právě ve formě práce za odměnu. S povoláním souvisí i další cvičení, kde se konkrétně mluví o pěstování jahod, jejich zpracování a distribuci do obchodů, nová slovní zásoba se týká témat *příroda* (*pěstování rostlin*), *nakupování* a *doprava*.

Oddíl B se zabývá *cestováním a prázdninami*. Představuje popisky několika unikátních *hotelů* včetně jejich zařízení. Jelikož se nacházejí v různých částech světa a v různých podmínkách, dojde i na novou slovní zásobu z tématu *příroda*. Další cvičení navazuje ve stejném duchu a nadále tato pole slovní zásoby rozšiřuje.

Následující část se opět týká *cestování* (*doprava*), byť v komornějším měřítku, a představuje situaci na nádraží, zakoupení si jízdenky a zeptání se na informace o příjezdu vlaku, což je utvrzeno skrze cvičení a tabulky *Everyday English*.

Oddíl D tentokrát představuje příběh podvodníka Arthura Fergussona, slovní zásoba se vztahuje k *obchodu* a *podvodu*.

Culture se věnuje vývoji anglického jazyka. Nová slovní zásoba se zde vztahuje k *historickým reáliím*, text se ale především zabývá vysvětlením vývoje jazyka s příklady slovíček pozůstalých z různých historických etap. V závěru navíc porovnává britskou a americkou angličtinu.

Peníze a platby stojí v popředí zájmu části *English Across the Curriculum*. V textu je popsán vývoj způsobů plateb od směnného obchodu až k moderním technologiím.

10.5.7 Lekce 5: Protest

V první části se objeví slovní zásoba z oblasti *společenských problémů*, které jsou hlavním tématem celé lekce. Konkrétně se nová slovní zásoba týká kromě samotných problémů i forem *protestů* či způsobů, jak zvyšovat povědomí o těchto problémech ve svém okolí.

Oddíl B žáky seznámí s příběhem Rosy Parks a jejím slavným výrokem: „Ne.“ Oddíl se opět věnuje *společenským problémům* a formám *protestu*, zde je navíc tematicky doplněn o historické reálie USA.

Následující část se věnuje tvoření zdvořilých otázek v rámci *Everyday English*. Úvodní přehled slovní zásoby je v tomto oddílu zaměřen na *město* a procvičování otázek se vztahuje zejména na orientaci ve městě. Objevují se zde i výrazy z jiných oblastí, například předměty z *domácnosti*, případně *kanceláře (printer cartridge)*.

Čtenářský oddíl D žákům předá zkrácenu verzi příběhu Romea a Julie. Ve spojitosti s *divadlem* a *kulturními reáliemi* se zde objevují výrazy plynoucí z dramatického děje hry, *dějová slovesa* vztahující se k soubojům, *místa (tomb, balcony)*, kde se děj odehrává.

Culture v závěru žáky seznámí s Oxfordskou univerzitou, a propojuje téma reálií se *školou*, zde tedy se školou vysokou.

Poslední mezipředmětový oddíl se věnuje tématu *politika* ve spojení anglického jazyka se společenskými vědami (občanskou výchovou). Porovnává se zde politický systém Spojeného království oproti systému v USA.

11 Srovnání analýzy učebnic s okruhy v RVP ZV

V předcházející kapitole bylo naším cílem postihnout co možná nejvíce z tematických polí slovní zásoby, jež se v učebnicové řadě *Project* objevují. Nevypsali jsme pouze slovní zásobu vyučovanou skrze samostatná cvičení, ale kromě nich jsme se pokusili obsáhnout i postupný rozvoj slovní zásoby skrze všechna cvičení, texty a aktivity, které učebnice nabízí.

Vytvořit celkové shrnutí je přesto značně obtížné. Napříč učebnicí se objevovala sice mnohá témata, ovšem vždy jinak obsáhle. V některých případech se ze zmíněných témat objevily jen jednotky slov, jindy se jednalo o poměrně značný objem nových výrazů. Rovněž jsme narazili na stejný problém, který jsme popsali v kapitole 4. Při třídění slovní zásoby dle tématu je složité výrazy zařadit ke konkrétním tematickým oblastem. Učebnice pracuje v rámci širších témat (témata lekcí), ke kterým máme poté tendenci přiřazovat i slovní zásobu, jež se v nich objevuje, nicméně mnohé výrazy jsou významově mnohem širší a mnohdy bychom je mohli přiřadit i k jiným polím. Některé slovní druhy je obecně velmi problematické řadit ke konkrétním tématům (přídavná jména).

V předcházejícím rozboru učebnic jsme procházeli jednotlivé oddíly učebnic a vypisovali témata slovní zásoby, která je v nich rozšiřována o nové výrazy. Použili jsme přitom desítky různých označení. Nyní se pokusíme náš rozbor ujednotit a uspořádat. Vzhledem k výuce na ZŠ Pohůrecká, kde se ve výuce na druhém stupni využívají *Projecty 1-4*, budeme v tomto shrnutí pracovat pouze s těmito knihami.

Pokud si jako vzor vezmeme tematické okruhy v RVP, můžeme potvrdit, že všechny z nich se v *Projectech* objevují. Jejich zastoupení se různí, do jisté míry je otázkou interpretace, jak spolu některá témata souvisejí, a ke kterým nadřazeným pojmům určitou slovní zásobu přiřadit. Během předcházející analýzy učebnic jsme postupovali po jejich dílčích oddílech, v následujícím rozpisu to znamená, že zmíněná tematická pole a počet, kolikrát jsme je zaznamenali (uvedený buďto přímo anebo číselnou hodnotou v závorce) označuje počet oddílů učebnicové řady *Project*, ve kterých se slovní zásoba o daném tématu rozšiřuje.

Téma *Rodina* jsme v přecházející analýze zmínili třikrát, dále k němu lze přiřadit související *lidský život* a rovněž *vztahy*.

Domov a bydlení se jako témata slovní zásoby značně překrývají, domov lze rovněž vnímat jako úzce související s rodinou, nicméně zmínili jsme *domácí práce* (3), *domácnost* (3), *pokoj* (2), *bydlení*, *nábytek*.

Škola jsme jako téma samo o sobě zmínili čtyřikrát, dále v podobách *školní předměty* a *problémy ve škole*.

Rozšiřování slovní zásoby v tématu *volný čas* jsme zaznamenali desetkrát, lze k němu přiřadit i další témata, například *moderní technologie* (2).

Kultura se objevuje v různých podobách: *film* (5), *televize* (3), *hudba* (2), *knihy* (2).

Sport jsme zapsali devětkrát, často byl opakován a často se objevoval v oddílu *Culture* a spojoval téma sportu a reálií.

Péče o zdraví jsme přímo v této podobě zmínili dvakrát, dále *zdravotní problémy* (3), *nemoci* (2), *obecně zdraví* (2) a *návštěva lékaře* (2).

Pocity a nálady se v učebnicích objevují porůznu v podobách jako *nepríjemné situace*, *obavy*, *pocity*. V učebnicích je toto téma rovněž často vyučováno v rámci přídavných jmen.

Stravovací návyky v podobách *jídlo* (5), *restaurace* (2), *vaření* (2).

Počasí, příroda a město je v rámci RVP velmi široké téma, do které lze zahrnout znatelnou část z celého rozboru, a to *počasí* (3), *přírodní katastrofy* (2), *geografie* (6), *zvířata* (7), *příroda* (3), *město* (4), *orientace ve městě* (2), *historie měst*.

Nákupy a móda jsme zaznamenali ve variantách *oblečení* (3), *móda* (5), *nakupování* (2).

Společnost a její problémy jsme v tomto znění zapsali jednou. Lze přiřadit i témata *ekologie* (2), *ochrana přírody*, *ochrana zvířat*, *životní prostředí*, ačkoliv lze polemizovat, zda nespádají spíše pod téma *příroda*.

Volbu povolání jsme v různých označeních zaměstnání a případně jejich popisech zapsali sedmkrát, lze přiřadit i témata *kancelářská práce* a *podnikání*.

Moderní technologie a média se objevovala jako *internetová komunikace* (3), *bezpečnost na internetu* (2), *moderní technologie* (2), *internet*.

Cestování často souvisí s reáliemi, i bez nich se ale jedná o jedno z časných témat, zaznamenali jsme ho patnáctkrát, také v souvisejících *doprava* (2) a *státy* (2).

Reálie se objevovaly velmi často, přinejmenším jako součást oddílu *Culture*, rozvoj nové slovní zásoby z této oblasti jsme zaznamenali jedenáctkrát.

Tím by však náš výčet nekončil, naopak jsme poznamenali řadu dalších polí slovní zásoby, z těch významnějších například *materiál* (4), *vesmír* (4), *části těla* (2) se souvisejícími *popis lidí a lidské tělo*, *zákazy a nařízení* (2), *vyšetřování* (4). V prvním *Projectu* se objevovala i základní témata, které RVP nezmiňuje zřejmě z důvodu, že jejich znalost na druhém stupni již předpokládá, případně jsou natolik základní, že jejich znalost podmiňuje ostatní témata (*datum, písmena, číslovky*). Nelze zapomenout na širěji použitelná, a tudíž jen těžko zařaditelná slovesa, přídavná jména a příslovce, která ovšem tvoří podstatnou část vyučované slovní zásoby.

Pro žáky je přirozeně velký rozdíl, zda se téma objevilo v podobě několika nových slovíček v rámci textu, či se na konkrétní slovní zásobu a témata učebnice zaměřila tak, že je žákům představila v cvičeních zaměřených cíleně na její zapamatování. Skutečné ovládnutí dané slovní zásoby se poté neodvíjí jen od obsahu učebnice, ale i práce učitele, míry opakování a i osobního užívání slovní zásoby v rámci osobních zkušeností s AJ.

Z našeho rozboru nicméně vyplývá, že zastoupení témat je v učebnicích poměrně pestré, přinejmenším pokud se budeme řídit rámcovým vzdělávacím programem.

12 Srovnání analýzy učebnic s dotazníkovým šetřením

I zde platí, že porovnání obsahu učebnic s odpověďmi žáků v dotaznících se týká pouze učebnic *Project 1-4*. Zde je vhodné připomenout, že dotazníkové šetření proběhlo začátkem března, tedy v době, kdy žáci devátých ročníků dle ŠVP teprve dokončovali čtvrtou lekci čtvrté učebnice, a nemohli tudíž do svých odpovědí v dotazníku zahrnout kompletní zkušenosti z výuky na druhém stupni, ani celou tuto knihu. Když někteří z nich v nedokončených větách zmiňovali *vztahy* či *city* jako témata, která jim ve výuce chyběla anebo se je potřebují/chtějí naučit, je možné, že po skončení poslední lekce učebnice by tento názor ještě přehodnotili.

Pokud budeme vycházet ze struktury ŠVP, můžeme předpokládat, že učebnice byla dominantním zdrojem vyučované slovní zásoby, nicméně do jejího výběru musel učitel i tak zasahovat a do procesu jejího osvojování vstoupí řada dalších faktorů vztahujících se k učiteli, žákům i výukovým materiálům. Musíme mít tudíž na vědomí, že názory žáků získané v dotazníkovém šetření nelze chápat jako cílenou reflexi učebnic *Project*. Koneckonců ani námi pokládané otázky nebyly formulovány jako hodnocení učebnice, nýbrž výuky na druhém stupni jako celku.

Pozitivním zjištěním naší analýzy je, že učebnice ve vysoké míře adresuje potřeby, se kterými žáci na druhý stupeň vstupují. Očekávání žáků šestých tříd budou i bez velkých zásahů učitele naplněna samotným obsahem učebnic. Všechna jimi zmíněná témata se v učebnicích objeví, ačkoliv rozdíl v zastoupení je značný (například mezi *cestováním* a *knihami*).

V případě žáků devátých tříd je situace složitější, ostatně otázky se v jejich případě orientovaly směrem, kde jsme zjišťovali témata, která jim chyběla. Mohli jsme tedy dopředu předpokládat, že se v učebnicích nevyskytovala vůbec či jen v omezeném zastoupení.

To však není úplně pravda, kupříkladu několika žákům chybělo téma *zdraví*. V jedné z konkrétně zmíněných podob, tedy *první pomoc*, se v učebnici nevyskytuje. Různé zdravotní problémy k tomu mají sice blízko, ale v učebnicích skutečně není žádný oddíl věnující se přímo první pomoci. Jedná se tedy o dobrý postřeh dotazovaného. *Zdraví* se ovšem vyskytlo ve více případech v různých dílech učebnice, přestože žákům chybí.

Celkově z témat, jejichž zastoupení žákům připadalo nedostačující (chybělo jim ve výuce anebo by se je chtěli doučit v budoucnu), můžeme vytvořit tři skupiny.

První skupinou jsou témata, jež jsme v učebnicích nezaznamenali vůbec či jen v minimálním zastoupení z důvodu, že se jednalo o odbornou slovní zásobu, např.: *medicína, zdravotnictví, psychologie, matematika, podnikání, marketing*. Zájem o tato pole slovní zásoby byl u žáků spjat s osobními zájmy a budoucími studijními a kariéerními cíli. Zmínky těchto polí se v dotaznících objevovaly většinou u jednotlivců, nanejvýš v malých skupinkách dvou či tří respondentů. Jedná se tedy o slovní zásobu, která by sice byla atraktivní pro určité jedince, nicméně její zaměření je příliš odborné pro náplň učiva základní školy a vysoko nad rámec výukových cílů stanovených v RVP. Jejich absence v učebnicích je tudíž pochopitelná.

Druhou skupinou jsou témata jako *cestování, internet, sport, kultura* či již zmíněné *zdraví*. Toto jsou témata, která jsou v učebnicích zastoupena poměrně hojně, například rozvoj slovní zásoby vztahující se k cestování jsme v učebnicích zaznamenali nejčastěji ze všech oblastí, navíc k němu lze přiřadit související témata jako *doprava*, případně i *realie*. Jedná se nicméně o značně široké téma a také poměrně atraktivní (při zaškrtávání polí slovní zásoby o něj sice žáci v šestém ročníku projeví jen průměrný zájem, možná kvůli námi zvolené kombinaci s *geografií*, nicméně žáci šestých i devátých ročníků toto téma opětovně volili jako doplnění v nedokončených větách). Přes značné zastoupení těchto témat žáci cítí potřebu se zlepšovat. Lze to přisoudit širokému záběru slovní zásoby, jež pod tato témata lze zahrnout, a zájmu žáků o toto téma. Jedná se o důležitá, zajímavá, a prakticky využitelná témata, často spjatá s trávením volného času, v důsledku čehož nemusí stačit ani jejich značné zastoupení napříč učebnicovou řadou, případně od tohoto tématu očekávali jinou slovní zásobu, než jaká se v hodinách probírala. Problémem těchto témat je, jak jsme popsali v kapitole 4, možný nesoulad mezi očekáváními žáků a skutečného obsahu učiva. Autor učebnice toto řešit vždy nemůže, záleží tedy na učiteli, jeho komunikaci s žáky a snaze reflektovat jejich konkrétní potřeby v hodinách.

Poslední skupinou jsou témata *auta, věci ze života dětí, obchodování, společenské problémy* a již zmíněná *první pomoc*. Jedná se o slovní zásobu, která není příliš specifická a najde s velkou pravděpodobností uplatnění v běžném životě, ale přesto se jim učebnice *Project* nevěnují vůbec či jen ve velmi omezené míře. Zároveň je ale nutno podotknout, že absence těchto témat je pouze okrajovým nedostatkem z pohledu potřeb a zájmů žáků, neboť většina ze zmíněných témat se v dotazníkovém šetření objevovalo pouze jednotlivě.

Žáci velmi často zmiňovali, že svou slovní zásobu potřebují/chtějí rozšířit o běžnou komunikaci/konverzaci, případně každodenní, obyčejnou apod. Už při rozboru dotazníků jsme poukázali na to, že tento názor se může odchylovat od učení se nové slovní zásobě, ale spíš používání frází, obrátů a celkovému pěstování komunikační kompetence v anglickém jazyce. Tom Hutchinson si tuto potřebu zřejmě uvědomuje a v učebnicích je mimo jiné reflektována opětovnými výklady užitečných výrazů (*useful expressions*), které jsou žákům názorně předkládány v návaznosti na příběhy *kids*. Ty jen někdy obsahují novou slovní zásobu, ale často používají již známá slovíčka v nových komunikačních situacích.

Z jistého hlediska můžeme tvrdit, že učebnice potřebám žáků vyhovují velmi dobře. Z pohledu žáků šestého ročníku naplňuje jejich představy o výuce slovní zásoby na druhém stupni. Zpětná reflexe žáků devátých tříd ukázala, že odpovídá většině jejich potřeb s výjimkou některých jejich zájmů a kariérního směřování.

Navíc, pokud učebnice *Project* budeme chápat jako hlavní zdroj jimi osvojené slovní zásoby (vycházíme z ŠVP), žáci na jejich základě hodnotí své znalosti pozitivně.

Na druhou stranu je z odpovědí v dotaznících patrný zájem na zlepšení slovní zásoby, kritika nedostatečné pestrosti témat a problémy žáků v oblasti komunikace jako celku.

Pokud se budeme držet učebnic, můžeme se zamyslet nad tím, že částečně by tyto problémy zřejmě bylo možné vyřešit tím, že by žáci s učebnicemi *Project* začali pracovat již v pátém ročníku (případně by byl učitel urychlen postup) a měli tím pádem dostatek času na práci s kompletní řadou.

Pátá učebnice se v poslední lekci věnuje *společenským tématům*, jakožto oblasti slovní zásoby, jež byla v dotazníkovém šetření zmíněna jako ta, která jistému žákovi či žákyni chyběla. Podobně se učebnice věnovala slovíčkům z tématu *obchod* z jiného pohledu než jen běžného nákupu. Respondent, který vyjádřil zájem o téma *kultura*, by byl možná potěšen větším důrazem na slovní zásobu z oblasti *divadla*, jež se do té doby v učebnicích objevovala pouze okrajově. V pátém *Projectu* je tedy rozšiřovaná slovní zásoba o jistou část témat, která žáci zmiňovali jako ta, která jim ve výuce chyběla (případně ta, která by se v budoucnu chtěli doučit).

Mimo to i žáci, kteří tato témata nezmiňovali přímo, by možná ocenili novou slovní zásobu z těchto oblastí, vzhledem k jimi vyjádřené potřebě zlepšit si slovní zásobu o *hodně* a již zmíněné kritice nedostatečné různorodosti témat.

Navíc potřeba žáků zlepšovat se v *běžné komunikaci* je v páté knize adresována pokračujícími oddíly *Everyday English*, které zlepšují komunikační dovednosti žáků v různých běžných životních situacích.

Konečně, první *Project* začíná od naprostých základů a je pravděpodobné, že žáci při nástupu na druhý stupeň ve skutečnosti udělají krok zpět, pokud se v prvních lekcích učí základy jako představování, abeceda či číslice, přesto je v ŠVP těmto oddílům věnován stejný časový úsek, jako pro pozdější – skutečně novou – látku.

Pokud odhlédneme od využívání učebnic, musíme se vrátit k osobní přípravě učitelů a jejich práci při vytváření vlastních materiálů dle hledisek popsaných v kapitole 3. Pokud chtějí dosáhnout toho, že výuka bude skutečně odpovídat potřebám žáků, neobejdou se bez pečlivé reflexe svých materiálů a metod. Tu mohou provádět v první řadě na základě svého působení ve třídě, reakcí žáků a sledování jejich pokroku v osvojování jazyka, v druhé řadě se mohou žáků přímo zeptat. Komunikace se žáky probíhá v hodinách anglického jazyka zpravidla poměrně intenzivně, už na jejím základě je možné mnohé vypořádat, rovněž může potřeby žáků zjišťovat prostřednictvím rozhovorů, diskuzí či dotazníků (jako je například ten, který jsme použili v rámci této diplomové práce).

Učebnice jsou tedy užitečnou výukovou pomůckou, avšak v konečném důsledku bude záležet především na celkové práci učitele, do jaké míry bude výuka naplňovat zájmy žáků.

13 Závěr

Výběr slovní zásoby pro výuku AJ na 2. stupni ZŠ je komplexním tématem, kterým se diplomová práce zabývala v několika krocích. V první řadě byla popsána obecně platná hlediska pro výběr slovní zásoby a její uspořádání ve výuce. V úvodní části práce bylo upozorněno na jejich důležitost i úskalí, z čehož vyplývá, že všechny zmíněné faktory je žádoucí při výběru slovní zásoby zohlednit, nicméně žádným se nemůžeme striktně řídit. Jakýkoliv výběr slovní zásoby pro výuku bude z velké části založen na intuici učitele (či autora učebnic nebo kurikulárních dokumentů), případně jeho spolupráci se samotnými žáky/studenty.

Potřebami žáků, jakožto jedním z hledisek pro výběr, jsme pokračovali ve výzkumné části. V šestých a devátých třídách ZŠ bylo provedeno dotazníkové šetření zaměřené na slovní zásobu ve výuce anglického jazyka. Zajímaly nás hlavně potřeby žáků v oblasti slovní zásoby, vztah k AJ, v případě žáků šestých tříd očekávání od výuky AJ na druhém stupni a mezi žáky devátých tříd bylo zjišťováno jejich zpětné hodnocení výuky a dosažených znalostí.

Žáci projevíli kladný vztah k AJ i kvůli tomu, že se s ní setkávají při řadě volnočasových aktivit. Vyšší podíl kladných odpovědí týkajících se vztahu k angličtině mezi žáky devátých tříd přikládáme právě vzrůstajícímu významu, který cizí jazyk má v jejich mimoškolních aktivitách. V souvislosti s tím žáci hodnotí slovní zásobu jako důležitou a vyjádřili potřebu si ji nadále rozšiřovat, a to celkově i v určitých specifických tématech, často spojených s jejich volnočasovými aktivitami či budoucími profesními plány.

V návaznosti na dotazníkové šetření byla provedena analýza slovní zásoby v učebnicové řadě *Project*, která je na dané ZŠ využívána. Byl zaznamenán postupný rozvoj slovní zásoby skrze tematická pole, jež se objevují v jednotlivých po sobě jdoucích oddílech učebnic.

Výsledkem výzkumné části bylo porovnání výsledků dotazníkového šetření a analýzy učebnic. V první řadě můžeme konstatovat, že potřeby žáků jsou z velké části naplněny, což je potvrzeno mimo vlastní odpovědi žáků i tím, že *Project* splňuje a převyšuje rozvoj slovní zásoby stanovený v RVP ZV. Přesto jsou v dotaznících zmíněna i témata, která se ve výuce neobjevila a žákům chyběla, obecně žáci cítí potřebu ji v budoucnu značně rozšířit a zároveň vyjádřili jistou nespokojenost s nedostatečnou různorodostí témat ve výuce.

V závěru jsme se pokusili vysvětlit tyto odchylky mezi obsahem učebnic a potřebami žáků a zamysleli jsme se nad možnou změnou v organizaci práce s učebnicemi, která by mohla částečně pomoci v naplňování těchto potřeb. Důležitějším faktorem ovšem zůstává role učitele a jeho osobní zapojení, příprava a spolupráce s žáky.

14 Summary

The choice of vocabulary for teaching of English at lower secondary school level is a complex topic which was addressed in several steps. Initially we described the general rules for choice of vocabulary and its organization. The importance, advantages and possible limitations of all the factors were pointed out. To conclude, all of them need to be taken into account when choosing vocabulary to teach, but none of them can be strictly followed in the same time, which means that the final choice of vocabulary will always have to be significantly influenced by teacher's (also textbook and curricular document writer's) intuition and his cooperation with the learners.

We continued with one of the key factors for the choice of vocabulary, learners' needs, in the practical part of the thesis. We conducted a questionnaire research in the sixth and ninth grades of a primary school, finding out the pupils' opinions about their needs in vocabulary learning and their overall stance to English. We then asked the younger learners about their expectations from English in the following years and we proceeded with the older ones in opposite manner and asked them to evaluate their learning experience in the past years alongside with the vocabulary they mastered.

The pupils expressed a positive view of English as it is a part of many of their free-time activities. The questionnaires from the ninth grade contain higher percentage of answers declaring English a likeable subject, which we understand as a confirmation of the rising importance English has in their lives. Alongside with that, pupils perceive vocabulary as important to learn and as an area in which they need to improve in the future. They expressed the need to enrich their vocabulary generally and also in specific topics, often connected to their free-time activities or future career plans.

Following the research in school, an analysis of vocabulary contained in textbook series *Project* was made. *Project* is being used at the primary school where the first part of research was organized. The continuous progress of taught vocabulary was recorded.

The final part of the thesis was a comparison of our findings we acquired through the questionnaire research and during the textbook analysis. The book fulfils most of learners' expectations, which is also proven by the fact it meets (and exceeds) the criteria defined by the FEP. Still, in the questionnaires there were vocabulary topics mentioned which respondents missed and their personal needs were not met in some

regards, many others expressed discontent with the choice of vocabulary and the inadequate broadness of various topics.

We tried to interpret the reasons for the differences in the questionnaires and the textbook analysis. Finally, we attempted to come up with a possible solution to address more of the pupils' needs in terms of work with the textbook, even though it needs to be understood that the teacher's role, his work, custom teaching materials, and especially his overall cooperation with pupils are the dominant factors.

15 Zdroje

- ALEXIOU, Thomá a James MILTON. Vocabulary Size and the Common European Framework of Reference for Languages. MEARA, Paul aj. *Vocabulary Studies in First and Second Language Acquisition: The Interface Between Theory a Application*. 1. UK: Palgrave Macmillan, 2009, s. 194-210. ISBN 9780230206687.
- *British National Corpus* [online]. UK: Oxford University Press, 2003 [cit. 2020-06-02]. Dostupné z: <https://app.sketchengine.eu/>
- CARTER, Ronald. *Vocabulary: Applied Linguistic Perspectives*. 5. London: Routledge, 1996. ISBN 0-521-56764-5.
- COADY, Thomas a HUCKIN, Thomas. *Second Language Vocabulary Acquisition: A Rationale for Pedagogy*. 1. UK: Cambridge University Press, 1997. ISBN 0-521-56764-5.
- *Ghent University vocabulary test* [online]. NL: Ghent University [cit. 2020-01-05]. Dostupné z: <http://vocabulary.ugent.be/> a <http://vocabulary.ugent.be/wordtest/faq>
- HRABAL, Vladimír a Isabella PAVELKOVÁ. *Jaký jsem učitel*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-755-8.
- MCCARTHY, Michael. *Vocabulary*. Oxford: Oxford University Press, 1990. Language teaching. ISBN 0-19-437136-0.
- Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018 [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.czechency.org>
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>
- ŠVP ZŠ Pohůrecká, České Budějovice, dokument je dostupný v kanceláři školy

Analyzované učebnice:

- HUTCHINSON a kol. Project 1. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-5-0.
- HUTCHINSON a kol. Project 2. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-6-7.
- HUTCHINSON a kol. Project 2. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2008. Oxford English. ISBN 978-01-947641-5-5.
- HUTCHINSON a kol. Project 3. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-7-4.
- HUTCHINSON a kol. Project 4. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-8-1.
- HUTCHINSON a kol. Project 5. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-947646-9-8.

16 Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Bodová škála testu slovní zásoby	10
Tabulka 2: Položky 1-50 z Britského národního korpusu (vynechána tzv. <i>nonwords</i>)	12
Tabulka 3: Znázornění odlišného významu blízkých slov	18
Graf 1: Zajímavá témata pro žáky 6. ročníku	26
Graf 2: Mimoškolní aktivity žáků 6. tříd, při kterých využívají AJ	27
Graf 3: Témata, se kterými se setkali žáci 9. ročníku	31
Grafy 4 a 5: Hodnocení množství a výběru témat slovní zásoby	32
Graf 6: Mimoškolní aktivity žáků 9. tříd, při kterých využívají AJ	33
Graf 7: Porovnání skupin respondentů v rámci otázky s výběrem témat	40

17 Seznam příloh

Tištěné přílohy:

- Dotazník pro 6. ročník
- Dotazník pro 9. ročník

Elektronické přílohy:

- DVD obsahující plné znění diplomové práce ve formátu PDF

Milí žáci, milé žákyně,

děkujeme Vám za Váš čas a ochotu při vyplnění tohoto dotazníku. Tématem výzkumu je *slovní zásoba v hodinách AJ na ZŠ*. Vaše pomoc při vyplnění dotazníku nám umožní zjistit názory na tuto oblast výuky, na základě čehož budeme moci dále pracovat s učebnicemi a vzdělávacími dokumenty a sledovat, jak odpovídají skutečným potřebám žáků.

Zpracování výsledků výzkumu bude anonymní. Prosíme Vás o zakřížkování políček u odpovědí, které nejlépe odpovídají Vašemu názoru, a co možná nejdůležitější doplnění nedokončených vět.

Anglický jazyk je pro mě předmět:

- Neoblíbený spíše neoblíbený středně oblíbený spíše oblíbený velmi oblíbený

Z následujících témat mi připadají zajímavá (rád/a bych se je naučil/a):

☐ Rodina	☐ Geografie a cestování
☐ Sport	☐ Město a orientace v něm
☐ Moderní technologie	☐ Vesmír a technologie budoucnosti
☐ Jídlo, vaření a návštěva restaurace	☐ Zvířata
☐ Hudba	☐ Komunikace na internetu
☐ Knihy a jejich žánry	☐ Počasí
☐ Móda	☐ Nakupování
☐ Film a divadlo	☐ Zdravotní potíže a návštěva lékaře

Slovní zásobu, kterou nyní ovládám, hodnotím jako:

- nedostatečnou spíše malou přiměřenou spíše rozsáhlou bohatou

S AJ se mimo školní výuku setkávám také při:

☐ Cestování	☐ Poslechu hudby
☐ Sledování filmů/seriálů/videí	☐ Internetové komunikaci
☐ Hraní videoher	☐ Četbě
☐ Mimo školu se s AJ nesetkávám	☐ Jinde (prosím uveďte):

Učení se nové slovní zásobě považuji z hlediska významu za:

zbytečné spíše nedůležité středně důležité spíše důležité zásadní

Můžete zdůvodnit svůj názor?

- Chtěl/a bych, aby má slovní zásoba po skončení ZŠ byla
- Sám/sama jsem se ve volném čase setkal/a s anglickými slovíčky z oblasti.....
- Kvůli svým zájmům bych se rád/a naučil/a slovíčka z oblasti
- Ve škole bych se chtěl/a setkat se slovíčky z oblasti o kterých si myslím, že jsou důležité.
- Očekávám, že se na druhém stupni naučím nová slovíčka z oblasti

Vaše odpovědi jsou velice přínosné pro naši nadcházející práci. Děkujeme za spolupráci.

Milí žáci, milé žákyně,

děkujeme Vám za Váš čas a ochotu při vyplnění tohoto dotazníku. Tématem výzkumu je *slovní zásoba v hodinách AJ na ZŠ*. Vaše pomoc při vyplnění dotazníku nám umožní zjistit názory na tuto oblast výuky, na základě čehož budeme moci dále pracovat s učebnicemi a vzdělávacími dokumenty a sledovat, jak odpovídají skutečným potřebám žáků.

Zpracování výsledků výzkumu bude anonymní. Prosíme Vás o zakřížkování políček u odpovědí, které nejlépe odpovídají Vašemu názoru, a co možná nejuvstíženější doplnění nedokončených vět.

Anglický jazyk je pro mě předmět:

- Neoblíbený spíše neoblíbený středně oblíbený spíše oblíbený velmi oblíbený

Během školní docházky jsem se setkal/a s tématy slovní zásoby (označte vše platné):

☐ Rodina	☐ Geografie a cestování
☐ Sport	☐ Město a orientace v něm
☐ Moderní technologie	☐ Vesmír a technologie budoucnosti
☐ Jídlo, vaření a návštěva restaurace	☐ Zvířata
☐ Hudba	☐ Komunikace na internetu
☐ Knihy a jejich žánry	☐ Počasí
☐ Móda	☐ Nakupování
☐ Film a divadlo	☐ Zdravotní potíže a návštěva lékaře

Stává se mi, že se během mluvení v angličtině nedokážu vyjádřit kvůli chybějícímu/zapomenutému slovíčku:

- často poměrně často čas od času nepříliš často výjimečně

Myslím, že množství vyučované slovní zásoby během na 2. stupni bylo:

- nedostatečné spíše malé přiměřené spíše velké nadbytečné

Výběr slovní zásoby (témata, okruhy) vyučovaný na 2. stupni ZŠ byl vzhledem k mým potřebám:

nedostatečný spíše malý odpovídající spíše velký nadbytečný

Slovní zásobu, kterou ovládám, hodnotím jako:

nedostatečnou spíše malou přiměřenou spíše rozsáhlou bohatou

S AJ se mimo školní výuku setkávám také při:

☐ Cestování	☐ Poslechu hudby
☐ Sledování filmů/seriálů/videí	☐ Internetové komunikaci
☐ Hraní videoher	☐ Četbě
☐ Mimo školu se s AJ neseťkávám	☐ Jinde (prosím uveďte):

Učení se nové slovní zásobě považuji z hlediska významu za:

zbytečné spíše nedůležité středně důležité spíše důležité zásadní

Můžete zdůvodnit svůj názor?

- Slovní zásoba, kterou jsem ovládl/a, mi připadá
- Výuka slovní zásoby mi připadala
- Sám/sama jsem se ve volném čase setkal/a s anglickými slovíčky z oblasti.....
- V budoucnu bych potřeboval/a rozšířit svou slovní zásobu o
- Kvůli svým zájmům jsem se doučil/a slovíčka z oblasti
- Ve škole jsem se neseťkal/a se slovíčky z oblasti o kterých si myslím, že jsou důležitá.
- Z důvodu svého profesního směřování bych se rád/a naučil/a slovíčka z oblasti
- Očekávám, že se na střední škole naučím nová slovíčka z oblastí

Vaše odpovědi jsou velice přínosné pro naši nadcházející práci. Děkujeme za spolupráci.